

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΙΟΣ Π'	ΠΥΛΟΣ 135	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1987	Γραφεία: Οδός Μαυρομυιάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ. 36.21 651 - 63 99.783
---------	--------------	--------------------	--

Γιατρού Δημ. Καμαρόβλια — Μονή Ευαγγελιστρίας Πάνω Σουόνα Ζαγορίου.

ΑΘΗΝΑ 1987

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Ύπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
τού Πανεπιστημίου Άθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό άπό Ίωαννίνων Άρχιεπίσκοπος
Άθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: όδός Μαυρομιάλη 7

ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679

ΤΗΛ. 36.21.651

Ύπεύθυνος σύμφωνα μέ τό Νόμο:

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64

Κ.Α. 15341

Τηλ. 6399.783

Τυπώνεται καί άπόστέλλεται μέ άυτοπροαί-
ρετη συνδρομή 1000 δραχμών τό χρόνο.

Φωτογράφηση - Μοντάζ

ΑΦΟΙ ΠΙΝΑ

ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 45

ΤΗΛ. 3636180

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΓ'	ΤΕΥΧ. 135	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1987	Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 - 106.79 'Αθήνα Τηλ. 36.21.651 — 63.99.783
----------	--------------	-----------------	--

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόσκληση για όμιλία	425
Βιογραφικά όμιλητριάς 'Α- γλαίας Μπίμπη - Παπα- σπυροπούλου	427
Ζαχαρία 'Α. Τσιρπανλή. Πώς είδαν οί Ιταλοί τόν πόλε- μο τοῦ 1940—41 (συνέχεια)	229
* Σπύρου Τσατσοπούλου. 'Α- νέκδοτες σελίδες ἀπό τόν 'Ελληνοϊταλικό πόλεμο τοῦ '40 (συνέχεια)	432
* Μιλτιάδη 'Αθ. Οικονομίδη. 'Από τήν ἄλλη πλευρά τοῦ λόφου. 'Ιταλικές ἀπόψεις για τὸ '40	437
Κώστα Τέκτονα. Γιαννιώτικες 'Ιστορίες. 'Ο Κουραμπᾶς	449
Τζένης Διαμάντη - Παπαϊωάν- νου. *Εκκλήση για Ειρήνη (ποίημα)	451
Καρζή 'Ανδρέα. *Ενας γάμος στά Ζαγόρια (ποίημα)	451
'Αλεξ. Χ. Μαμμοπούλου. Προ- δρομικά τῆς 'Ελλην. 'Ορει- θασίας. 'Από τόν 'Αναδρο- μάρη τῆς 'Αττικῆς ὡς τοὺς Κούκους	453
Αλεξ. Χ. Μαμμοπούλου. Κώ- στας Λαζαρίδης (Κύκνειο;)	457
'Αλεξ. Χ. Μαμμοπούλου. 'Ο κοῦκος δέ θά λαλήσει πειὰ	459
Κλεόθ. Δενδρινοῦ. 'Η γνωρι- μία μου με τόν 'Ηλία Νικό- πουλο	461
Τῆς Συντάξεως. 'Εσωτερική Ζωή καί Κίνηση	463

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Η «Ηπειρωτική Εταιρεία» οργα-
νώνει την 9ην Δεκεμβρίου 1987, η-
μέρα Τετάρτη και ώρα 7.30' μ.μ.
στη μεγάλη αίθουσα της Αρχαιολο-
γικής Εταιρείας, Ελευθ. Βενιζέλου
22 — Ομήρου, τη δεύτερη κατά σει-
ρά πνευματική εκδήλωση της πε-
ριόδου 1987—1988.

Θα μιλήσει η κυρία **Α γ λ α ῖ α**
Μ π ῖ μ π η - Π α π α σ π υ ρ ο -
π ο ὐ λ ο υ δ.ρ.—δ.ρ. με θέμα :
«**Η π ε ι ρ ῶ τ ῖ κ η β ο τ α ν ο θ ε -**
ρ α π ε υ τ ῖ κ ῆ σ τ α θ μ ὸ ς
σ τ η ν Ε λ λ η ν ῖ κ ῆ Π α ρ ᾶ -
δ ο σ η».

Παρακαλούμε να ευαρεστηθείτε
να τιμήσετε την Ηπειρωτική εκδή-
λωση με την παρουσία σας.

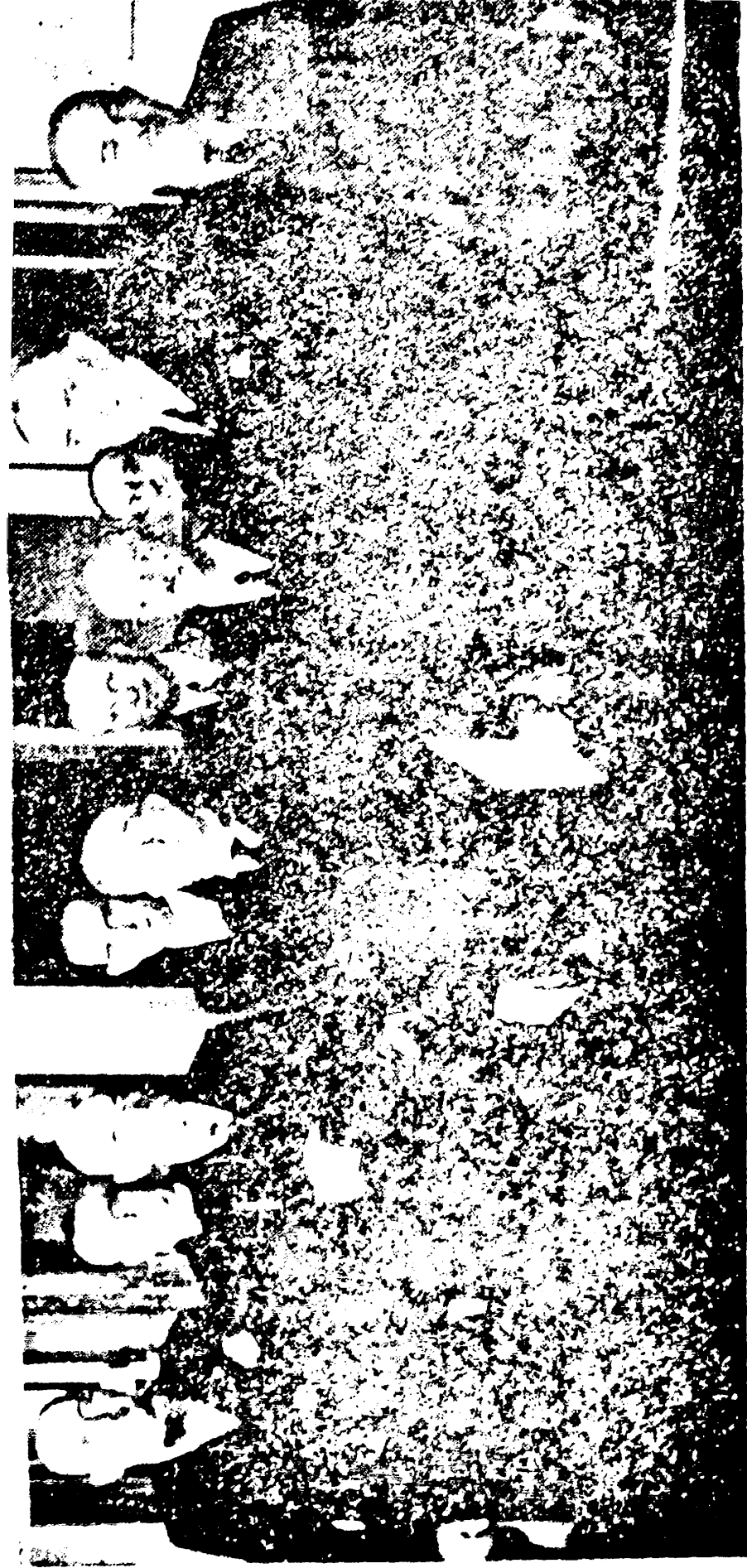
ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Με τιμή
Ο Πρόεδρος
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Γεν. Γραμματέας
ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ο Κοσμήτωρ
ΕΥΘΥΜ. ΝΙΚΟΥ

Δ. Σημιόπουλο Ενώσιως Ζαγορασιών πόνι Ιωάν. Μεταξά τὸ 1939. Ἀπὸ ἀριστερᾶ: 1) Ἄριστε. Τζώλας
δημοσιογράφος, 2) Πιὸ πίσω τοῦ Ἐπιτελείου, 3) Σπύρος Νασιώτης Πρόεδρος, 4) Ἰ. Μεταξᾶς, 5) Πί-
σω Ἀλέξ. Ζώνγκος, 6) Πιὸ πίσω Νικόλ. Γεωργιάδης, 7) Κίτσος, 8) Ὁ Καθηγ. τοῦ Παιδείου
Κίμων Παναγῆς, Πίσω μὲ γαλιὰ καὶ δεξιότερα τοῦ Παναγῆ τοῦ Παιδείου
Τὸ διάστημα τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπέτυχεν τὴν λειτουργία τῆς Λαμπριαδείου Οἰκίας. Σχολῆς Σουδενῶν καὶ
τὴν ὑπόσχεση γὰρ σύσταση Γεωπονικῆς Σχολῆς στὸ Καπέσοβο.

Ἄγλαΐα Μπίμμη - Παπασπυροπούλου

Ἡ κυρία Ἄγλαΐα Μπίμμη - Παπασπυροπούλου, γεννήθηκε στήν Πάτρα, ὅπου τελείωσε καί τίς γυμνασιακές τῆς σπουδές στό Ἀρσάκειο Πατρῶν μέ ἄριστα καί πλῆθος ἀπό διακρίσεις καί βραβεῖα γιά τήν ἐπίδοση καί τὸ ἦθος τῆς.

Συνεχίζοντας τήν οἰκογενειακή ἱατρική παράδοση ὡς κόρη τῶν ἱατρῶν Γεωργίου καί Μαρίκας Μπίμμη καί ἐγγονή τοῦ φημισμένου Κωνσταντινουπολίτη ἱατροῦ Νικολάκη Μπίμμη, (καταγομένου ἀπὸ τὸ Λοζέτσι τῶν Ἰωαννίνων), ἐπῆρε τὸ πτυχίο τῆς Ὀδοντιατρικῆς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν τὸ 1954.

Μετὰ ἀπὸ μεταπτυχιακές σπουδές στό Ὀδοντιατρικὸ Τμήμα τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ JOHANNES GUTENBERG UNIVERSITÄT τοῦ MAINZ Γερμανίας, ἀνακηρύχθηκε διδάκτορας τοῦ Πανεπιστημίου αὐτοῦ τὸ 1958. Ἀφοῦ παρακολούθησε μαθήματα Ἰατρικῆς συνέχισε τὴ με-

τεκπαίδευσή τῆς στό FREIE UNIVERSITÄT τοῦ Δυτ. Βερολίνου, ὅπου τὸ ἔτος 1966 ἐπῆρε τὴν εἰδικότητα τοῦ Παραδοντολόγου. Στὸ Βερολίνο ἐργάσθηκε στήν Ὀδοντιατρικὴ Σχολή ὡς ἐρευνήτρια καί ὑπεύθυνη τοῦ Τμήματος Μικροβιολογίας τοῦ στόματος, Βακτηριολογίας καί Ἱστοπαθολογίας καί ὡς ἐρευνήτρια ἐπὶ τῶν ἀντιστοιχῶν θεμάτων στό MAX PLANCK Ἰνστιτούτο.

Ἡ κ. Παπασπυροπούλου ἔχει ἐπισκεφθεῖ τὰ σπουδαιότερα ἐρευνητικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς καί συμμετέχει ἀνελλιπῶς στὰ διεθνή Ὀδοντιατρικὰ Συνέδρια. Τὴν τελευταία τετραετία εἰδικεύτηκε στὸν νεώτατο κλάδο τῆς Ἐμφυτευματολογίας καί εἶναι μέλος τῆς DEUTSCHE GESELLSCHAFT FÜR ZAHN - MUND - UND KIEFERHEILKUNDE, ὅπως καί πολλῶν ἄλλων ἐπιστημονικῶν ἑται-

ριών, ξένων και ελληνικῶν. Ἀσκεῖ σήμερα τὴν Ὀδοντιατρικὴ μὲ ἰδιαίτερη ἐπιτυχία στὴν Ἀθήνα. Γνωρίζει ἄριστα τὴν Γαλλικὴ, Ἀγγλικὴ καὶ Γερμανικὴ γλῶσσα.

Ἡ κ. Παπασπυροπούλου σπούδασε ἐπίσης Ἱστορία καὶ Ἀρχαιολογία στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολή. Εἶναι ἀριστοῦχος πτυχιούχος τοῦ Τμήματος αὐτοῦ, ὅπως καὶ ἀριστοῦχος διδάκτορας τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐπωφελουμένη τῶν πολλαπλῶν γνώσεών της, ἱατρικῶν καὶ φιλολογικῶν, ἔχει ἐπιδοθεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια στὴ συγκέντρωση καὶ τὴν ἔρευνα τῆς Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Ἱατρικῆς ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα. Μὲ ἕναν ὀγκώδη τόμο, «ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ» (σσ. 490) καὶ μὲ πολυάριθμα δημοσεύματα καὶ ἀνακοινώσεις σὲ Συνέδρια, τοποθετεῖ ἐπὶ νέων θέσεων τὴ συγχρονικὴ καὶ διαχρονικὴ

ἔρευνα τῆς λαϊκῆς μας ἱατρικῆς.

Ὁ κύκλος τῶν μελετῶν τῆς Κας Παπασπυροπούλου στρέφεται ἀκόμη γύρω ἀπὸ τὴν ψυχολογία καὶ τὴν φιλοσοφία, τὸν κοσμοθεωριακὸ προβληματισμὸ καὶ τὴν βιοθεωρία. Μὲ ἐπίκεντρο τὴν πορεία τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου ἔχει δημοσιεύσει σειρά δοκιμίων, ὅπως ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΟΙ, δοκίμια 1974, σσ. 210, ΑΓΡΥΠΝΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ, δοκίμια, 1975, σσ. 145, Η ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ, δοκίμια, 1977, σσ. 176 καὶ περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸ ἄρθρα γενικότερου ἐνδιαφέροντος.

Ἐχεις ἐπίσης μεταφράσει ἀπὸ τὰ γερμανικὰ τὸ βιβλίο τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἱατρικῆς HANS KILLIAN—HINTER UNS STEHT NUR DER HERRGOTT. (Πίσω μας στέκει ὁ Θεός) σσ. 368. Ἐχει δώσει πλῆθος διαλέξεων στὴν Ἀθήνα καὶ διάφορα μέρη τῆς ἐλληνικῆς ἐπαρχίας.

ΠΩΣ ΕΙΔΑΝ ΟΙ ΙΤΑΛΟΙ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ 1940-1941

ΤΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑ ΑΝ. ΤΣΙΡΠΑΝΛΗ

Καθηγ. Πανεπ. Ἰωαννίνων

(Συνέχεια τοῦ προηγουμένου)

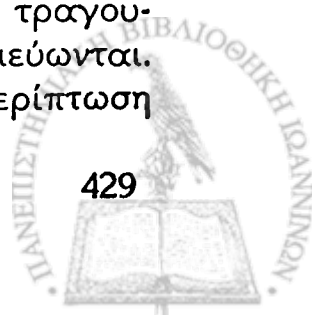
Πέρα ἀπὸ τὶς ἐπίσημες ἰταλικὲς ἀπόψεις ὑπάρχουν καὶ οἱ ἀνεπίσημες. Τὶς ἀναζήτησα κυρίως στὶς λογοκριμένες ἀπὸ τὸ φασιστικὸ καθεστῶς ἐπιστολὲς πολιτῶν καὶ στρατιωτικῶν. Ὁ λογοκριτὴς τῶν ἰταλικῶν ταχυδρομείων Μπίνο Μπελλόμο κατέγραψε, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας του ἀπὸ 10 Ἰουλίου 1940 ὡς τὸν Μάρτιο τοῦ 1942, τὸ περιεχόμενον 100.000 περίπου ἐπιστολῶν. Ἡ ἀνάγνωσή τους σήμερα εἶναι συγκλονιστικὴ. Ἀπλοὶ στρατιῶτες καὶ κατώτεροι ἀξιωματικοὶ ἐκφράζονται συχνὰ μὲ ἀπελπισία καὶ ἀγανάκτηση γιὰ τὴ φασιστικὴ ἡγεσία, ἰδίως μετὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἐπιθετικὴ ἐνέργεια τῶν Ἑλλήνων στὶς 14 Νοεμβρίου 1940. Ἡ εἰρωνεία τῶν ἐπιστολογράφων γίνεται σαρκασμὸς μετὰ τὴ δήλωση τοῦ Ντούτσε ὅτι θὰ σπάσει τὰ πλευρὰ τῆς Ἑλλάδας. Ἰδοὺ τί ἔγραφε σὲ ἄνδρα τοῦ πυροβολικοῦ ἑνας συγγενῆς του:

«Καὶ αὐτὸς σοῦ μιᾶ γιὰ πλευρὰ πού θέλει νὰ σπάσει. Ἐν τῷ μεταξὺ στὶς ἀποθῆκες δὲν ὑπάρχουν οὔτε τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Τὰ ὑψηλὰ στρώματα ζοῦν μὲ ὑπερβολικὲς λέξεις, μὲ πολλὰ ψευδαισθήσεις καὶ μὲ φανταχτερὰ γαλόνια πού τὰ

βάζουν στὰ περήφανα καὶ ἄκαπνα στήθη τους. Βλέπουν νίκη, βλέπουν αὐτοκρατορία, δόξα, καὶ ὀνειρεύονται πλοῦτη, καὶ μερικοὶ τὰ παίρνουν προκαταβολικά».

«Τὶς ἐφημερίδες ποιὸς τὶς διαβάξει», ἀναφέρεται σὲ ἄλλο γράμμα, καὶ τὸ ραδιόφωνο καλύτερα νὰ μὴν τὸ ἀκοῦς, ἂν δὲν θέλεις νὰ δηλητηριασθεῖ τὸ αἷμα σου. "Ὅσο γιὰ τὸν Ντούτσε, πού κάποτε ἦταν δοξασμένος, τώρα φαίνεται ἐκτὸς πραγματικότητας... Μᾶς ἔρχονται μαῦρες σκέψεις. Ταπεινωθήκαμε, ἐπειδὴ ξέρομε πὼς δὲν θὰ τελειώσει ὁ πόλεμος, ἂν δὲν ἔλθουν νὰ μᾶς βοηθήσουν οἱ Γερμανοί. Τότε, ὅμως, τὸν πόλεμο θὰ τὸν κερδίσει ὁ Χίτλερ. "Ἐτσι λοιπόν, εἴτε κερδίσομε εἴτε χάσομε, ἀπὸ τώρα κιόλας εἴμαστε νικημένοι».

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐξέταση τῆς συμπεριφορᾶς τῶν Ἰταλῶν αἰχμαλώτων δίδει τὴν εὐκαιρία γιὰ ὀρισμένες διαπιστώσεις. Τὰ αἰσθήματα τῶν αἰχμαλώτων αὐτῶν ἦταν φιλικὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπέναντι στοὺς ἐχθρούς τους. Συνέβαινε μάλιστα, μετὰ τὴν τακτοποίησή τους στὰ εἰδικὰ στρατόπεδα, νὰ ξαναβρίσκουν γρήγορα τὸ κέφι τους, νὰ τραγουδοῦν, νὰ γελοῦν, νὰ ἀστειεύονται. Δὲν σημειώθηκε καμιὰ περίπτωση

ἀποδράσεως Ἰταλοῦ αἰχμαλώτου οὔτε καὶ παρουσιάστηκε κρούσμα ἀπειθαρχίας. Ἡ ἑλληνικὴ ἐξ ἄλλου ἀνθρωπιὰ ἐκδηλωνόταν μὲ κάθε τρόπο πρὸς τοὺς συλληφθέντες Ἰταλοὺς. Εἶναι συγκινητικὰ τὰ σχετικὰ γεγονότα πού παραθέτει ὁ Ἐλευθέριος Εἰμαρμένος στὸ βιβλίο μὲ τίτλο «Ἡ Ἑλλάς στὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας». Καὶ σήμερα ἀκόμη πολλοὶ Ἰταλοὶ πού εἶχαν διατελέσει αἰχμάλωτοι στὴν Ἑλλάδα διατηροῦν τὶς πιὸ ὠραῖες ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴ χώρα μας, ὅπως ὁ ἴδιος διαπίστωσα ἀπὸ συζητήσεις μαζί τους, καί, ἂν δὲν ἔχουν ἤδη ἐπιστρέψει, ἐπιθυμοῦν νὰ ξαναέλθουν στὰ ἴδια μέρη καὶ νὰ περάσουν τὶς διακοπές τους ἐδῶ.

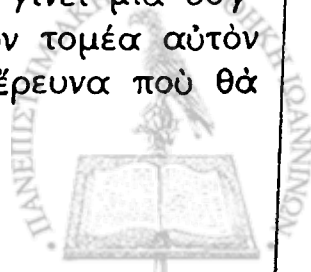
Στὰ αἰσθήματα ἀνθρωπιᾶς τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν ἀνταποκρίθηκαν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἀργότερα, καὶ οἱ Ἰταλοὶ στρατιῶτες, ὅταν μὲ τὴ βοήθεια τῶν Γερμανῶν συμμάχων τους, μεταβλήθηκαν σὲ κατακτητὲς τῆς χώρας πού τοὺς εἶχε νικήσει. Εἶναι ἀξιοσημείωτο τὸ περιστατικὸ πού συναντῶ σὲ ἰταλικὸ βιβλίο, ὅπου κατὰ τρόπο, θὰ ἔλεγα, μεγαλειώδη, ἀντιπαρατίθεται ἡ ἀνθρώπινη συμπεριφορὰ ἐνὸς ἀπλοῦ Ἰταλοῦ στρατιώτη μὲ τὴν ἀπάνθρωπη πειθαρχία τοῦ Γερμανοῦ ναζιστῆ μπροστὰ στὴ δυστυχία καὶ στὴν πείνα δύο μικρῶν παιδιῶν τῆς Ἡπείρου.

Σημαντικὴ βοήθεια ἐπίσης στὴν προσπάθεια νὰ σταθμίσουμε τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἀγνωστοῦ Ἰταλοῦ στρατιώτη προσφέρουν, νομίζω, τὰ λαϊκὰ ἰταλικά τραγούδια πού αὐ-

θόρμητα ἐμφανίστηκαν τότε στὰ χεῖλη τοῦ στρατοῦ, ἐξωτερικεύοντας τὰ αἰσθήματα καὶ τὶς ἐπιδιώξεις του. Μελέτησα τὰ κείμενα μερικῶν τέτοιων τραγουδιῶν, ὅσα βρῆκα, πού τραγουδοῦσαν Ἰταλοὶ ἄλπινιστές. Μάταια προσπάθησα νὰ ἐπισημάνω ἵχνη ἀπὸ μένος πολεμικὸ ἢ πάθος γιὰ κάποια ἐκδίκηση ἢ γιὰ κάποιο ἰδανικόν. Οὔτε καν μνεῖα τοῦ «μάρε νόστρουμ» ἢ τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Καيسάρων πού ὄνειρευόταν ὁ Ντούτσε. Σὲ τίποτε δὲν θυμίζουν τὰ τραγούδια αὐτὰ τὸν ρομαντισμὸ καὶ τὸν γλυκερὸ λυρικό τόνο τοῦ φασιστικοῦ ὕμνου «τζιοβινέτσα, τζιοβινέτσα πριμαβέρα ντὶ μπελλέτσα». Τὴ νεολαία αὐτὴ θὰ θρηνήσουν μὲ ἀπλὰ καὶ ἀπαρηγόρητα λόγια οἱ ἴδιοι οἱ ἄλπινιστές τῆς ἐπιλεκτῆς μεραρχίας Τζούλια, ἢ ὁποῖα οἰκτρὰ ἀποδεκατίστηκε στὴν Πίνδο. Σὲ ἓνα λυπητερό τραγούδι γιὰ τὸ γεφύρι τοῦ Περάτη συγκεντρώνεται ὅλη ἡ θλίψη τους: «Στὸ γεφύρι τοῦ Περάτη — μαύρη σημαία — εἶναι τὸ πένθος τῆς Τζούλια — πού πάει στὸν πόλεμο — τὸ ἄνθος τῆς νιότης — πού θάφτηκε κάτω ἀπὸ τὴ γῆ. — Ἐκεῖνοι πού ἔφυγαν — δὲν γύρισαν — στὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδας — ἔμειναν...».

Τὸ τραγούδι αὐτὸ θὰ ἀπαγορευτεῖ ἀργότερα ἀπὸ τὸν Μουσολῖνι.

Εἶναι καλόν, νομίζω, νὰ συγκεντρωθοῦν τόσο τὰ ἑλληνικά ὅσο καὶ τὰ ἰταλικά τραγούδια τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν πολιτῶν, νὰ τοποθετηθοῦν πλάϊ - πλάϊ καὶ νὰ γίνῃ μιὰ συγκριτικὴ μελέτη. Στὸν τομέα αὐτὸν ἀπαιτεῖται εἰδικὴ ἔρευνα πού θὰ

δώσει, πιστεύω, ενδιαφέροντα αποτελέσματα.

Καιρός τώρα να περάσω στο τρίτο και τελευταίο μέρος της όμιλίας μου, δηλ. στις δημοσιογραφικές μαρτυρίες, στις χρονογραφίες και στις σύγχρονες ιστορικές συνθέσεις τῶν Ἰταλῶν.

Οἱ ἐργασίες ποὺ ἐμφανίστηκαν στὴν Ἰταλία ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμο γιὰ τὸ ἑλληνοαλβανικὸ μέτωπο ἀκολούθησαν, ὅπως ἦταν φυσικό, τὸν δρόμο ἀπὸ τὴ δημοσιογραφικὴ ἐντύπωση καὶ τὴν ἀφήγηση σὲ μορφή χρονογραφήματος πρὸς τὴν αὐστηρὴ καὶ τεκμηριωμένη διαπραγμάτευση, κατὰ τὴν ἱστορικὴ μέθοδο. Δὲν θὰ σᾶς κουράσω μὲ βιβλιογραφικὲς ἀναφορές. Ὑπενθυμίζω μόνον τὸ βιβλίον τοῦ Μάριο Τσέρβι ποὺ κυκλοφόρησε καὶ σὲ ἑλληνικὴ μετάφραση μὲ σχόλια τοῦ ἑλληνικοῦ ΓΕΣ. Τὸ βιβλίον αὐτὸ θεωρεῖται ὡς τὸ πιὸ πλήρες καὶ τὸ πιὸ

καλοπροαίρετα γραμμένο, χωρὶς πολλοὺς φανατισμοὺς. Φυσικὰ καὶ στὴν περίπτωσιν αὐτὴ παραμένει ἀνοιχτὸ τὸ δυσεπίλυτο πρόβλημα τῆς ἀντικειμενικότητος. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπηρεασθεῖ ὁ Ἕλληνας ἢ ὁ Ἰταλὸς ἱστορικὸς ἀπὸ τὰ αἰσθήματά του, ἔστω καὶ ἂν δὲν πῆρε μέρος στὸν πόλεμον. Τὰ ἴχνη ἀπὸ τὴς πληγῆς στὰ κορμιὰ τῶν στρατιωτῶν δὲν σβήνουν, οἱ ἀναμνήσεις εἶναι ζωντανές, οἱ τραυματίες μὲ τὰ γκρίζα μαλλιά σήμερα ἀφηγοῦνται μὲ συγκίνηση τὰ κατορθώματά τους. Ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας, ὁ Τσέρβι, διετέλεσε ὑπολοχαγὸς πεζικοῦ στὴν κατεχόμενὴ Ἑλλάδα. Ἡ γυναίκα του εἶναι Ἑλληνίδα.

Δὲν θεωρῶ χρήσιμο νὰ ἐπεκταθῶ ἐδῶ σὲ λεπτομερειακὲς κρίσεις. Θα ἐκθέσω μόνον τὴς βασικὲς διαπιστώσεις, στὴς ὁποῖες κατέληξα μετὰ τὴ μελέτη τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν ἱστορικῶν ἔργων:

(Συνεχίζεται)

Ἀνέκδοτες σελίδες ἀπὸ τὸν Ἑλληνοἴταλκὸ πόλεμο τοῦ '40

* ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ ΤΣΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ἄναπ. Ἀξιωματικοῦ - Επιτίμου Εκπαιδ. Συμβούλου

(Συνέχεια τοῦ προηγουμένου)

Τὸ ἑσπέρας τῆς ἰδίας ἡμέρας (15ης) τὰ 5 ζῶα ἄτινα εἶχαν κινηθῆ πρὸς Μαρκάτι ἐπανῆλθον χωρὶς φορτίον τι. Οἱ 2 ἄξ)κοί, οἱ πρὸς Χέντελι κινηθέντες, δὲν ἐπανῆλθον. Οὕτω ἡ δύναμις ἡ χθεσινὴ τοῦ φυλακείου παρουσιάζεται ὡς ἔχουσα 1 ἄνθ) γὸν 29—32 στρατιώτας, 7 κτήνη καὶ 2 πολυβόλα.

Ἄναφέρω ὅτι ὁ ἄξ)κὸς φέρει τὸν ἀριθμὸν 32 ἐπὶ τοῦ δικώχου του καὶ οἱ ἄνδρες Ἴταλοι II ἐπὶ τῶν ἐπωμίδων των. Ταῦτα περὶ τῆς κινήσεως τοῦ φυλακείου Γιάνιαρης.

“Ὅσον ἀφορᾶ τὰ ὑφ' ἡμῶν διὰ τοῦ τηλ)τρου παρατηρούμενα, ἀναφέρω, ὅτι ὅπισθεν τοῦ Ἑνετικοῦ Κάστρου, τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου ἐν προηγουμένη μου ἀναφορᾶ καθώριζον, ὑπάρχει καταυλισμὸς ἀνδρῶν ἀκαθορίστου δυνάμεως σήμερον καὶ σταῦλος 80 ζώων (ὅσα σήμερον ὁ ἴδιος ἐμέτρησα διὰ τοῦ τηλ)τρου τὴν ὥραν πού μετέβαινον διὰ πότισμα) Ἀί ἐργασίαι κατασκευῆς τοῦ πρὸς Καρόκι δρόμου συνεχίζονται. Παρατηρεῖται μεταφορὰ σανίδων πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Καροκίου ἐκ τῆς θέσεως Μπουγάζι. Προσέτι ζῶα φορτωμένα διέρχονται συνεχῶς κάτω τοῦ καταυλισμοῦ τοῦ Κάστρου καὶ προχωροῦν

ὅπισθεν τῶν λόφων οἵτινες ἀποκρύπτουν ἀπὸ ἡμᾶς τὴν ποταμιὰ τὴν ἄγουσαν ἀπὸ Β. Δ. πρὸς Καρόκι. Δὲν καταλήγουν εἰς Καρόκι. Πιθανὸν ἐντὸς τῆς ποταμιᾶς νὰ εὑρίσκειται ἕτερον συνεργεῖον ἐκεῖ κάπου ἐν καταυλισμῶ.

§ 2. Ἐκ πληροφοριῶν ἄς μετέδωσεν ὁ ἐκ Παλαμπᾶ Β.Λ. ἀναφέρω τὰ ἑξῆς:

1) Ὁ δρόμος πού ἤρχισεν ἀπὸ τὴν θέσιν «Τσοῦκα» ἔφθασεν εἰς θέσιν «Βοῦρλα Μπαμπατζάνη» κάτωθι Περδικαρίου, ὅπου καὶ σταθμεύει δύναμις 200 ἀνδρῶν.

2) Ὁ δρόμος ὅστις ἤρχισε ἀπὸ Βαγκαλάτι, Σιάλεσι, πλησιάζει εἰς τὸ Ντεσάτι, πλησίον Βέρβας. Εἰς Ντεσάτι σταθμεύει συνεργεῖον δυνάμεως 300 ἀνδρῶν περίπου.

3) Αἱ ἀποβιβάσεις στρατοῦ Ἰταλικοῦ γίνονται εἰς Ντούριζι (Δυρράχιον) καὶ ἐκεῖθεν μεταφέρονται ἀλλαχοῦ.

4) Ἡ δύναμις στρατοῦ περὶ τὴν Κονίσπολιν ὑπολογίζεται εἰς 1000 ἄνδρας, ὀλοκλήρου δὲ τῆς περιφέρειας εἰς 8—10 χιλιάδας μὲ σταθμὸν Διοικήσεως τὸ Δέλθινον.

5) Ἀνταρτικὰ σώματα δὲν ὑπάρχουν.

ΣΠ. ΤΣΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ἄνθ)γὸς

Ἐφ. Ἀνθ)γός Τσατσόπουλος Σπ.

Πρὸς

Τὸ Τάγμα Φιλιατών

Τ.Τ. 712

«Ὑποβολή σχεδιαγράμματος μετὰ πληροφοριῶν».

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω συνημμένως πρόχειρον πανοραματικὸν σχεδιογράφημα κατασκευασθὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐκ παρατηρήσεων ἀπὸ θέσεως πλησίον τῆς 55 πυραμίδος καὶ ν' ἀναφέρω τὰ ἑξῆς:

I

1) Πλησίον τῆς θέσεως «Παλιοχαλιά» ὅπου τὸ Ἐνετικὸν Φρούριον, εὐρίσκεται ἐν καταυλισμῷ δύναμις Ἰταλικοῦ Στρατοῦ ὑπολογισθεῖσα παρ' ἡμῶν εἰς 500 ἄνδρας καὶ 80 κτήνη. Πληροφοριοδότης διελθὼν προχθὲς πλησίον τῆς θέσεως ταύτης μᾶς ἀνέφερον ἐπίσης ὅτι εἰς τόσην κί' ἐκεῖνος ὑπολογίζει τὴν δύναμιν ἀνδρῶν καὶ κτηνῶν.

2) Καθ' ἐκάστην περὶ τὴν 8ην ὥραν ἡ δύναμις ἐξέρχεται τοῦ καταυλισμοῦ καὶ συντεταγμένη εἰς τρεῖς καλῶς ἀπ' ἀλλήλων διαχωριζόμενας φάλαγγας ὁδηγεῖται ὑπὸ ἐπίπτων ἀξ)κῶν καὶ κατανέμεται εἰς τρία σημεία τῆς κατασκευαζομένης ὁδοῦ. Τὴν 12ην ὥραν διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἐπιστρέφει εἰς τὸν χῶρον τοῦ καταυλισμοῦ, διὰ νὰ ἐξέλθῃ πάλιν τὴν 15ην ἀπογευματινὴν καὶ ἐπιστρέψῃ τὴν 17 καὶ 45'.

3) Τὸ πότισμα τῶν κτηνῶν γίνεται τακτικῶς τὴν 9.30' πρωῖν καὶ τὴν 17ην—18ην ἀπογευματινὴν εἰς

ποταμιᾶν ἀπέχουσιν περὶ τὰ 800 μέτρα Ν. Δ. τοῦ καταυλισμοῦ καὶ σταύλου.

4) Αἱ ἐργασίαι κατασκευῆς τοῦ δρόμου προχωροῦν ταχέως. Τοῦτο γίνεται φανερὸν ἀπὸ τὴν καθημερινὴν πρὸς τὰ πρόσω ἀλλαγὴν θέσεων τῶν ἐργαζομένων τμημάτων. Τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ δὲν φαίνεται νὰ ὑπερβαίη ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ 2 μέτρα.

5) Ὑπολογίζομεν ὅτι ἡ ὁδὸς αὕτη θὰ ἔχη τέρμα τὸ χωριὸν Περδικάρι χωρὶς νὰ ἀποκλείωμε καὶ κατασκευὴν ἄλλων διακλαδώσεων.

6) Ὁ πληροφοριοδότης μᾶς ἀνέφερον ὅτι προχθὲς εἰς τὴν θέσιν «Βοῦρλα Μπαμπατζάνη» ἐμέτρησεν 18 σκηνας ἐτέρου καταυλισμοῦ ἀνδρῶν. Περὶ τοῦ καταυλισμοῦ αὐτοῦ μᾶς ἔχει κάνει λόγον καὶ ἕτερος πληροφοριοδότης, ὅστις ἀνεβίβαζε τὴν δύναμιν εἰς 200 ἄνδρας. Ἐὰν δὲ ὄντως, ὡς λέγεται, εἰς ἐκάστην σκηνὴν διαμένουν 10 ἄνδρες αἱ πληροφορίες τῶν δύο συμπίπτουν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι γεγονὸς ἡ ὑπαρξὶς καταυλισμοῦ εἰς θέσιν «Βοῦρλα Μπαμπατζάνη» ἀδιάφορον ἔάν ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα, λόγω τῆς θέσεως, νὰ τὸν παρατηρήσωμε διὰ τῶν ὀργάνων μας. Οὕτω μόνον ἐξηγεῖται καὶ ἡ παρατηρουμένη καθ' ἐκάστην ἄνοδος καὶ κάθοδος φορτωμένων κτηνῶν τὰ ὅποια τὴν πρώτην ἐμφάνισιν κάμνουν εἰς τὸ βάθος πρὸς Δ. εἶτα διέρχονται κάτωθεν τοῦ καταυλισμοῦ «Παλιοχαλιά» συνεχίζουσαν τὸν δρόμον των πρὸς «Βοῦρλα Μπαμπατζάνη» καὶ δὲν καταλήγουν οὔτε εἰς Καρόκι

οὔτε εἰς Περδικάρι. Πιθανώτατα ἐφοδιάζουσι τὸν καταυλισμὸν «Βούρλων Μπαμπατζάνη».

7) Εἰς τὸν καταυλισμὸν αὐτὸν ἀνήκει καὶ τὸ συνεργεῖον τὸ κατασκευάζον τὴν πρὸς Περδικάρι τηλεφωνικὴν γραμμὴν. Ἡ τηλεφωνικὴ αὕτη γραμμὴ εἶχε προχθές, κατὰ πληροφοριοδότην, φθάσει 3—4 χιλιομέτρα δυτικῶς τοῦ χωρίου Περδικάρι.

8) Καθ' ἐάστην παρτηροῦνται μεταφοραὶ ξυλείας. Ὁ πληροφοριοδότης μᾶς ἀνέφερε ὅτι χρησιμοποιεῖται καὶ προορίζεται διὰ κατασκευὴν γεφυρῶν καὶ οὐχὶ διὰ κατασκευὴν παραπηγμάτων, ὡς ἡμεῖς εἴχομεν ὑποθέσει ἀρχικῶς.

9) Ἀπὸ προχθές διετάχθη ἐπίταξις κτηνῶν τῶν χωρίων Καροκιοῦ - Περδικαρίου κλπ. Τὰ κτήνη θὰ συγκεντρωθοῦν εἰς Δέλθινον.

Ταῦτα ὅσον ἀφορᾶ τὰ κάπως μακρὰν μᾶς εὐρισκόμενα τμήματα.

II

1) Εἰς Γιάνιαρην ἀφίχθη πρὸ ἡμερῶν, ὡς καὶ τηλ)κῶς ἀνέφερον, μία διμοιρία Ἰταλῶν στρατιωτῶν, μὲ διοικητὴν ἀνθ)γόν. Οἱ ἄνδρες κοιμοῦνται εἰς τζαμί καὶ τὸ Σχολεῖον. Παρατηρητήριον ἔχει ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν 55 πυραμίδα ἐφοδιασμένον μὲ διόπτρας καὶ μὲ πιθανὴν ἀποστολὴν ἀφ' ἐνός μὲν νὰ ἐνεργῆ παρατηρήσεις πρὸς τὸ ἔδαφος μᾶς, ἀφ' ἐτέρου δὲ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πρὸς τὸ μέρος των προσέγγισιν καὶ παρατήρησιν τῶν περιπόλων μᾶς. Ἡ ὑπόλοιπος δύναμις τῆς διμοιρίας προχθές ἠσχολήθη μὲ τὴν κατασκευὴν χαρακώματος εἰς ὑψω-

μα μεταξὺ Γιάνιαρης καὶ φυλακίου Σιαφαρίκα, χθές δὲ μὲ κατασκευὴν μικροῦ χαρακώματος ἐπὶ τῆς στροφῆς τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Τσολάκη πρὸς Γιάνιαρην.

Πληροφορία μὴ ἐξακριβωθεῖσα φέρει ὡς διελθοῦσαν προχθές ἀπὸ Μαρκάτι δύναμιν 200 ἀνδρῶν οἱ ὁποῖοι ἔχουν καταυλισθῆ εἰς θέσιν κειμένην μεταξὺ χωρίων Μαρκάτι καὶ Γιάνιαρης.

III

Συμπληρωματικῶς ἐν κεφαλαίῳ ἅς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ σημειώσωμεν σκέψεις μᾶς:

—Συνεπληρώσαμεν 2μηνον εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν τὴν προκεχωρημένην καὶ μετ' ἰδιαζούσης προσοχῆς παρακολουθήσαμεν τὰς ἐναντι ἡμῶν κινήσεις τῶν Ἰταλῶν. Αἱ τῶν τελευταίων ἡμερῶν εἶναι γεγονός ὅτι παρουσιάζουσι κάτι τὸ περίεργον, κάτι τὸ διάφορον τῶν προγενεστέρων καὶ δὲν νομίζομεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ κινοῦν τὰς ὑποψίας μᾶς.

—Αἱ προωθήσεις ὑλικῶν καὶ ἐμφανῶς μεγάλων ποσοτήτων ξυλείας ἐγγὺς τῶν συνόρων δὲν δύναται νὰ ἔχη κάποιαν φυσιολογικὴν ἐρμηνείαν. Διερωτώμεθα ποῖος ὁ προορισμός των; Καὶ ἡ ἀπάντησις ὅτι πρέπει νὰ ἀνησυχοῦμεν.

—Ἀκόμη καὶ τὸ ὕφος τῶν ἀνδρῶν κατὰ προχθεσινὴν συνάντησίν μᾶς εἰς τὴν 55 πυραμίδα μᾶς ἐφάνη ὑπόπτως φιλικόν, ἰταμόν δὲ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐπιδείξεως παρ' Ἰταλοῦ στρατιώτου φωτογραφιῶν ἀπὸ τὸν πόλεμον τῆς Ἀθησυνίας μὲ παραστάσεις βασανιζομένων Ἀθησυνῶν στρατιωτῶν.

—Οἱ Ἴταλοὶ δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν ἀγαθὰς προθέσεις. Μακάρι οἱ φόβοι μας νὰ διαψευσθοῦν, ἀλλὰ διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον θὰ παρεκάλουν νὰ μᾶς ἐπιτραπῇ τὸ ἄνοιγμα κιβωτίων τινῶν πυρομαχικῶν καὶ τὸ γέμισμα ὄλων τῶν κενῶν μεταλλικῶν ταινιῶν τῶν πολυβόλων μας.

Μὲ τὰς ἐλαχίστας δεσμίδας φυσικῶν ὄπλων τῶν περιπόλων μας αἰσθανόμεθα τελείαν ἀνασφάλειαν καὶ ἀδυναμίαν ἐκπληρώσεως τῆς ἀποστολῆς μας εἰς μίαν ἔκτακτον στιγμὴν συγκρούσεως.

Ἄναμένομεν διαταγὰς.

ΣΠ. ΤΣΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ἔφ. Ἀνθ)γὸς 3ης Διμ. 2ου Λόχου

Δυστυχῶς δὲν σώθηκε ἐκεῖνο τὸ Δελτίο τῆς 25ης Ὀκτώβρη στὸ ὁποῖο μὲ ἀπόλυτη πεποίθησι τονίζαμε, ὅτι θὰ πρέπει νὰ εἴμαστε πανέτοιμοι, γιατί στίς ἐπόμενες ἡμέρες θὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν οἱ Ἴταλοὶ καὶ πού ἐπίμονα ζητούσαμε νὰ μᾶς ἐπιτραπῇ τὸ ἄνοιγμα τῶν κιβωτίων πυρομαχικῶν καὶ τὸ γέμισμα τῶν ταινιῶν τῶν πολυβόλων.

Ἐγὼ προσωπικὰ εἶμουν τόσο θέλει γιὰ ἐπικείμενα πολεμικὰ γεγονότα, ὥστε τὴν ἴδια μέρα (25 Ὀκτώβρη) μὲ τηλ)κὴ ἐπιταγὴ ἔστειλα τίς λίγες οἰκονομίες μου στοὺς δικούς μου στὰ Γιάννινα «Διὰ πᾶσαν ἐνδεχομένην μετακίνησιν των».

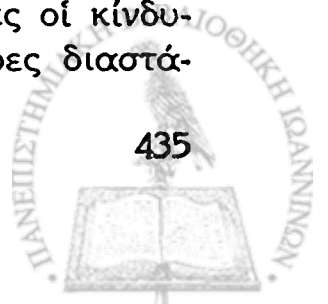
Γιὰ μᾶς, λοιπόν, πού βλέπαμε ἀπὸ πολὺ κοντὰ τὰ πράγματα, δὲν ἔμεναν ἀμφιβολίες ὅτι ἡ σύρραξι ἐπέκειτο. Τὸ κακὸ ἦταν, πῶς γι' αὐτές μας τίς προβλέψεις σὲ μιὰ ἀπ' εὐθείας τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία

νὰ μὲ τὸ 2ο γραφεῖο τῆς Μεραρχίας, ὃ ἐκεῖ συνομιλητῆς μας, μὲ πολλὴ προχειρότητα καὶ μὲ κάποια δόση εἰρωνείας ἔσπευδε νὰ μᾶς χαρακτηρίσει εὐφάνταστους παραμυθάδες.

Ἔτσι φτάσαμε στίς 27 Ὀκτώβρη. Ἦταν Κυριακὴ. Εἶχαμε ἐντείνει τὰ μέτρα παρατήρησης. Καμμιά ἰδιαιτέρη κίνηση στοὺς χώρους τῶν ἀπέναντί μας Ἰταλικῶν καταυλισμῶν. Ἀντίθετα ἀπόλυτη ἡσυχία. Οἱ συνηθισμένες καθημερινὲς κινήσεις τοὺς εἶχαν σταματήσει αὐτὴ τὴ μέρα. Τὸ μόνο πού παρατηρούσαμε ἦταν κάπως συχνὲς μεταβάσεις καθυλάρηδων ἢ κάποιας μοτοσυκλέττας ἀπὸ τὸ σταθμὸ τῆς μιᾶς στὸ σταθμὸ τῆς ἄλλης μονάδας.

Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ, αὐτὴ ἡ παγωμάρα ἦταν φυσικὸ νὰ αὐξήσει τίς ἀνησυχίες μας. Φανερό ὅτι κάτι τὸ ὑποπτο προηνοῦσε. Ἐπικοινωνήσαμε τηλεφωνικὰ μὲ τὸ Τάγμα, ἀναφέραμε γιὰ ὅλα αὐτὰ καὶ ἐπίμονα ζητήσαμε καὶ πάλιν νὰ μᾶς ἐπιτραπῇ τὸ ἄνοιγμα τῶν πυρομαχικῶν. Ἡ ἀπάντησι πάλι ἀρνητικὴ. «Νὰ μὴ θιγοῦν τὰ κιβώτια». Καὶ μᾶς θασάνιζε ἡ ἀπορία πῶς θὰ τὰ βγάλουμε πέρα μὲ τίς σφαῖρες πού εἶχαμε στὸ φυλάκειο καὶ ἐκεῖνες πού μοιράζαμε στίς περιπόλους καὶ πού δὲν ξεπερνοῦσαν τίς 300...

Ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὴ δύση. Σὲ λίγο θὰ μᾶς σκέπαζε τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι. Στίς ὥρες αὐτές οἱ κίνδυνοι παίρνουν μεγαλύτερες διαστά-

σεις. Ἀναλογιζόμαστε τις εὐθύνες. Ἡ γραφτὴ διαταγὴ φώναζε: «ἀμυνα ἀνευ ἰδέας ὑποχωρήσεως», ἡ ἄλλη, ἡ σημερινὴ τηλεφωνικὴ: «Νὰ μὴ θιγοῦν τὰ κιβώτια». Τὸ συζητήσαμε μὲ τὸ συνάδελφο Σταῦρο Μούλιο. Τὸ κουβεντιάσαμε μὲ τὸ λοχία Γιάννη Μικρούλη. Καὶ πήραμε τὴν ἀπόφαση. Ἐγὼ ἀνέλαβα τὴν εὐθύνη. Ἐπρεπε ἀμέσως ν' ἀρχίσωμε τις ἐτοιμασίες. Φόρεσα τὴ στολὴ ἐκστρατείας καὶ τὸ δίκωχο. Προμηθεύτηκα ἀπὸ τὸ μπακάλικο τοῦ Μπέτου τσιγάρα πολλὰ καὶ κονιάκ. Μάζεψα τοὺς ἀντρες. Τοὺς μίλησα ἀνοιχτὰ γιὰ πιθανότητα σύρραξης. Τοὺς ἐξήγησα ὅτι ἔπρεπε νὰ δουλέψωμε ὅλη τὴ νύχτα. Λύσαμε τὰ ἀντίσκηνα. Ἐτοιμάσαμε τοὺς ἀτομικούς φόρτους. Ἀνοίξαμε τὰ κιβώτια πυρομαχικῶν καὶ ὁ συνάδελφος Σταῦρος Μούλιος ἀνέλαβε τὴν ἐπίβλεψη γιὰ τὸ καθάρισμα ἀπὸ τὰ λίπη καὶ τὸ γέμισμα τῶν ταινιῶν πολυβόλων καὶ ὀπλοπολυβόλων. Μοιράσαμε σὲ κάθε στρατιώτη τις ἀνάλογες γιὰ πλῆρη ὀπλισμὸ σφαίρες μάχης καὶ χειροβομβίδες.

Στο μεταξὺ ἐγὼ ἐπεκοινώνησα τηλεφωνικὰ μὲ τὸ φυλάκειο Τσολάκη. Εἶχε νυχτώσει ὁ λοχίας Χρηστίδης μοῦ ἀνέφερε ὅτι βλέπει (9η νυκτερινὴ ὥρα) κατὰ διαστήματα μικρὰ φωτάκια νὰ κινοῦνται στὸ κοντινὸ ἀλβανικὸ ἔδαφος. Τοῦ ἐπέστησα τὴν προσοχὴ νὰ ἐντείνει τὴν παρατήρηση καὶ τοῦ ἔδωκα ἐντολὴ νὰ μεταφέρει τὸ τηλέφωνο καὶ νὰ ἀποσυρθοῦν ὅλοι οἱ ἄνδρες στὸ χαράκωμα, πού ἀπείχε τῆς πυραμίδας κάπου 200 μέτρα, ὥστε ν' ἀποφύ-

γουν ἐνδεχόμενὴ ἐχθρική προσπάθεια ὑφαρπαγῆς. Τοῦ εἶπα ἀκόμη ν' ἀφήσει στὸ Φυλάκειο ἀναμμένη μόνο τὴ λάμπα πετρελαίου.

Ὅλες αὐτὲς οἱ προετοιμασίες κράτησαν ἀρκετὲς ὥρες. Πυκνώσαμε τις περιπόλους καὶ κατὰ τις 3.30' τὸ πρωῖ, ὅπως εἶμουν ντυμένος ἀπλώθηκα στὸ κρεβάτι ἐκστρατείας πλάϊ στὸ τηλέφωνο, στὸ σχολεῖο. Στις 4.45' κουδούνισε τὸ τηλέφωνο. Τὸ σήκωσα μόνος μου.

—Ἐμπρός. Ἀνθ)γὸς Τσατσόπουλος ἀπὸ τὸ Φατῆρι.

—Λοχαγὸς Σκιαδόπουλος, Πόβλα. Σπῦρο, οἱ Ἴταλοὶ ἐπέδωσαν τηλεσίγραφο. Μᾶς κηρύττουν τὸν πόλεμο. Καταλάβετε τὰς θέσεις σας.

Σὲ προσπάθειά μου νὰ ζητήσω μερικὲς πληροφορίες, μερικὲς ἀποσαφηνίσεις ἀκούγα:

—Βιάζομαι Σπῦρο. Εἶμαι ἀνέτοιμος. Καλὴ τύχη. Ἐχω ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη σὲ σένα.

Δὲν πρόλαβα τίποτε ἄλλο νὰ ρωτήσω, τίποτε ἄλλο νὰ μάθω. Ἡ μεγάλη στιγμὴ τῶν εὐθυνῶν εἶχε φτάσει. Ὅλα ἔπρεπε νὰ γίνουν γρήγορα καὶ ψύχραιμα.

Ἐπεκοινώνησα ἀμέσως μὲ τὸ Φυλάκειο Τσολάκη. Γνωστοποίησα στὸ λοχία Χρηστίδη τὴ νέα κατάσταση καὶ τοῦ ἔδωκα ἐντολὴ νὰ κόψει τὸ τηλέφωνο, νὰ ἀποσυρθῆ σὲ ἄλλο πολὺ πιὸ πίσω χαράκωμα ψηλότερα καὶ νὰ καλύψει τὸ ἀριστερό μας, ἀφοῦ δὲ ἐγκατασταθῆ ἐκεῖ νὰ στείλει κοντὰ μου στρατιώτη - σύνδεσμο.

(Συνεχίζεται)

ΙΤΑΛΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ '40

✠ ΤΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΑΘ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ

ΣΗΜ. Α.Χ.Μ.

Στους ἐπιζώντες τῆς ἐποχῆς τοῦ '40 οἱ δημοσιευόμενες σελίδες τῶν ἱστορικῶν ἐκείνων γεγονότων προκαλοῦν ἀναπολήσεις. Γιὰ τοὺς νεώτερους εἶναι γνώσεις ἀπὸ πρῶτο χέρι, ἀπὸ πρωταγωνιστῆς ἢ ἔγκυρους ἱστορικούς καὶ ἐνομίσαμε ὅτι ἡ ἀποθησαύρισή τους σὲ Ἑπειρωτικὸ Περσιόδιον — ἡ Ἑπειρος ἦταν τὸ θέατρο τοῦ Ἁγῶνα — εἶναι ἀνάγκη.

Τὰ ἀποσπάσματα ἐγῆσαν ἀπὸ τὴν πένα τοῦ Μιλτιάδη Ἀθ. Οἰκονομίδη, ἐκδότη τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Ἡμερολογίου τοῦ 1914, τῶν «Ἑπειρωτικῶν» τοῦ 1938 καὶ συγγραφέα ἠθογραφικῶν διηγημάτων, ἀπὸ τοὺς καλυτέρους, πρὸ ἀνέδειξε ἡ Ἑπειρος κατὰ τὸν εἰκοστὸ αἰῶνα.

.....

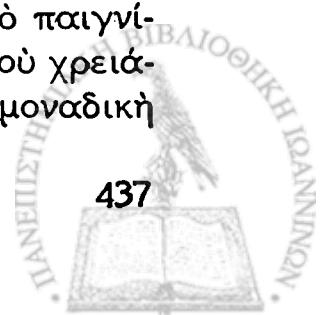
Ἡ θρασεῖα λοιπὸν Ἑλλάδα ἔπρεπε νὰ ἐκμηδενιστῇ. Καὶ γιὰ νὰ κανονιστῇ τὸ ζήτημα αὐτό, γίνηκε στὶς 15 Ὀκτωβρίου 1940, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μουσολίνι, ἡ ἱστορικὴ ἐκείνη σύσκεψη τοῦ Παλάτσο Βενέτσια.

Ἐλαβαν σ' αὐτὴν μέρος ὅλοι οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀρμοδίων καὶ ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς πού εὐρέθηκε τὸ 1944 στενογραφημένο κείμενο τῆς ἐπομένης γνωρίζουμε τώρα ἐπακριβῶς τὰ κατ' αὐτὴν. Ἴδού αὐτὰ ἐν συντομίᾳ:

Πρῶτος, ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Ντουῦτσε «ἡ ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖ μίαν ἐπιχείρησιν ἡ ὁποία εἶχεν ὠριμάσει εἰς τὸ κεφάλι τοῦ πολὺν καιρὸ γρηγορώτερα προτοῦ κηρύξει ἡ Γερμανία ἐναντίον τῶν συμμάχων τὸν πόλεμον, ἀπεφάσισε δὲ ν' ἀρχίσει αὕτη ἀνυπερθέτως τὸν μῆνα ἐκείνον.

᾿Ωμίλησε κατόπι γιὰ τοὺς ἀντικειμενικοὺς αὐτῆς σκοποὺς (τῆς ἐπιθέσεως) πού θὰ ἦτανε, ἀρχικῶς μὲν κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον, ἡ κατάληψιν τῆς Ἑπείρου, Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Θεσσαλονίκης κατὰ τὸ δεύτερον δὲ ἡ κατάληψις ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος «γιὰ νὰ τεθῇ αὕτη ἐκτὸς μάχης καὶ νὰ ἀποβῇ ἀσφαλές, ὅτι θὰ μείνῃ ὑπὸ οἰασθῆποτε συνθήκας ἐντὸς τοῦ ἰταλικοῦ πολιτικοοικονομικοῦ χώρου» (δηλαδή οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, νὰ γίνῃ προτεκτοράτο).

Ἐπειδὴ ἔκαμε λόγο γιὰ τὴ στάση πού ἐνδεχόμενα νὰ κρατοῦσαν οἱ γείτονές μας. Εἰδικώτερα γιὰ τὴ Βουλγαρία εἶπε τὰ ἑξῆς: Ἡ Βουλγαρία ἀποτελεῖ πῶνι εἰς τὸ παιγνίδι μας. Θὰ κάμω κάθε τι πού χρειάζεται γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴ μοναδική

εὐκαιρία νὰ πραγματοποιηθῆσιν τὰς διεκδικήσεις τῆς ἐπιτῆς Μακεδονίας καὶ ν' ἀποκτήσῃ ἕξοδον πρὸς τὸ Αἰγαῖον.

Ἐζητήθη κατόπιν ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους εἰς τὴν σύσκεψιν Ἀντιβασιλέα τῆς Ἀλβανίας Γιακομόνι καὶ τὸν Ἀρχιστράτηγον Βισκόντι Πράσκα τῶν ἐκεῖ δυνάμεων νὰ πληροφορήσῃ τὴν Συνέλευσιν τόσον περὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀλβανίᾳ ἐπικρατοῦντος πνεύματος ὅσον καὶ περὶ τοῦ σημείου εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκονται οἱ προετοιμασίαι διὰ τὴν ἐπιχείρησιν.

Ὁ Γιακομόνι ἐβεβαίωσε ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός τῶν Ἀλβανῶν γιὰ τὴν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐπίθεσιν ἦτο μέγιστος, ὅτι οὗτοι προσεφέροντο κατὰ χιλιάδας ὡς ἐθελονταί, καὶ δὲν ἔβλεπαν τὴν ὥραν πότε ν' ἀρχίσουν οἱ ἐπιχειρήσεις.

Ὁ Πράσκα ἐβεβαίωσε μὲ τὸν κατηγορηματικώτερον τρόπο ὅτι ἡ ἐπιχείρησις τὴν ὁποίαν εἶχε ἐτοιμάσει εἶχεν ὑπολογισθῆ ἕως καὶ τις ἐλάχιστες λεπτομέρειαι καὶ ὅτι ἡ μπόρεια νὰ χεραισθῆ ὡς τελεία. Προσέτι ὅτι θὰ ἐτελείωνε μέσα σὲ 10—15 μέρας μὲ τὸν ἐκμηδενισμόν ὄλων τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων καὶ τέλος, μὲ χρώματα ζωηρὰ περιέγραψε τὸν ἀκράτητον καὶ πρωτοφανῆ ἐνθουσιασμόν, ὁ ὁποῖος ἐπεκράτει μεταξὺ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατευμάτων.

Ὁ Τσιάνο μὲ τὴν σειράν του, ἐβεβαίωσε ὅτι ἡ μεγάλη μάζα τοῦ ἑλ-

ληνικοῦ λαοῦ εἶναι ἐντελῶς ἀδιάφορη, γιὰ ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν συμβῆ.

Κατόπιν ὁ Μουσολῖνι ἐζήτησε νὰ δημιουργηθῆ στὰ Ἑλληνοαλβανικά σύνορα ἕνα ὁποιοδήποτε ἐπεισόδιον γιὰ νὰ βρῆ κάποια ἀφορμὴ νὰ ἐξαπολύσῃ τὴν ἐπίθεσιν.

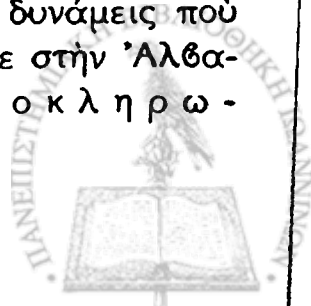
(Προθυμοποίησις ὄλων νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν τοιαῦτα — τήρησις τῆς ὑποσχέσεώς των. — Ἐπεισόδια Ἀγίων Σαράντα καὶ Καπεστίτης).

Πρὸς τούτους ἐτόνισεν ὅτι ἦτανε ἀνάγκη νὰ δράσῃ ἡ Ἰταλία μὲ τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν ἀποφασιστικότητα. Στὴν ὑπόδειξιν αὐτὴν ὁ ἀρχιστράτηγος ἀπήντησεν ὅτι ἡ ἐπιχειρήσις εἶχε προετοιμασθῆ μὲ τέτοιον τρόπον ὥστε νὰ δώσῃ μέσα σὲ λίγες μέρας τὴν ἐντύπωσιν σ υ ν τ ρ ι π τ ι κ ῆ ς θ υ ἔ λ λ η ς !

Ἐπειτα ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Μπατόλιο τονίσας ὅτι ἂν θέλουν νὰ ἐξασφαλίσουν πράγματι τὴν Ἑλλάδα θάπρεπε νὰ μὴ περιορισθοῦν εἰς μόνα τὰ μέρη πού ἀναφέραμε προτύτερα, ἀλλὰ νὰ καταλάβουν καὶ τὴν Πελοπόννησον καθὼς καὶ τὴν Κρήτην.

Ὁ Μουσολῖνι συνεφώνησε ἀπολύτως μὲ τὴν ἀποψιν αὐτὴν καὶ ἐζήτησε τὴν ἐπ' αὐτοῦ γνώμην τοῦ Πράσκα. Ἐκεῖνος δ' ἀπάντησε ὅτι δὲν ἔβλεπε καθόλου δύσκολο τοῦτο καὶ ἐβεβαίωσεν ὅτι δύναμις 5—6 Μεραρχιῶν θὰ ἦτο ἐπαρκὴς γι' αὐτὸν τὸ σκοπὸν.

Ἀφοῦ ἀνταλλάξαν καὶ μερικὰς ἄλλας ἀκόμα σκέψεις ἀναφορικὰ μὲ τις συμπληρωματικὰς δυνάμεις πού θάπρεπε νὰ σταλοῦνε εἰς τὴν Ἀλβανίαν γιὰ τὴν ὁλοκληρω-

τικὴ κατὰληψη τῆς Ἑλλάδος, ἡ σύσκεψη ἐτελείωσε, ἀφοῦ πρῶτα ὁ Ντουτσε ἐβεβαίωσε, μὲ ὀλοφάνερη ἱκανοποίηση, ὅτι ἡ συμφωνία ἦτο πλήρης σὲ ὅλα τὰ ζητήματα.

Ἀπὸ αὐτὴ τῆ μέρα καὶ ἕως τῆς 28 συνεπληρώθησαν μὲ μεγάλην δραστηριότητα ἀλλὰ καὶ μὲ κάθε δυνατὴ μυστικότητα, οἱ τελευταῖες ἐτοιμασίαι.

Τὴν ἐπομένη τῆς ἀνωτέρω συσκέψεως, ὁ Ἀντιβασιλεὺς γύρισε στὰ Τίρανα γιὰ νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴν συγκρότησιν συμμοριῶν γιὰ τὴν μεθόριον.

Ἐπίσης πῆγε ἐκεῖ καὶ ὁ ὑπαρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου ὁ Ἀρμελίσι ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ ὁποίου πληροφοροῦμεθα περὶ τῆς τύχης τῆς ἐπιχειρήσεως, ποὺ εἶχε σχεδιασθῆ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Ἡπείρου, τῆς μελετηθείσης δηλαδὴ ἀποβάσεως εἰς Κέρκυραν.

Ἄλλο ποὺ δὲν ἠθελε ὁ Μουσολίνι, ἀλλὰ ζήτησε καὶ ἐπ' αὐτοῦ γνώμη καὶ τοῦ Πράσκα.

Ἐκεῖνος ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἔβλεπε καθόλου δύσκολο τοῦτο καὶ ἐβεβαίωσεν ὅτι δύναμις 5—6 Μεραρχιῶν θὰ ἦτανε ἐπαρκὴς γι' αὐτὸν

τὸ σκοπὸ.

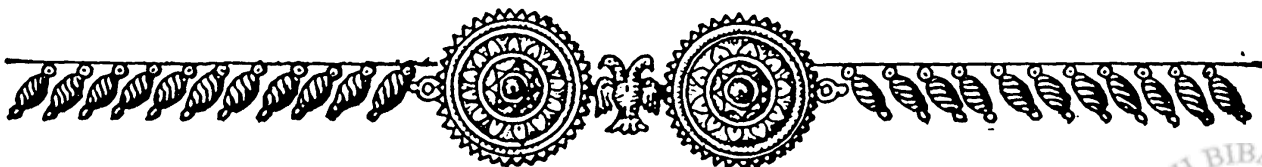
Περιττὸν βέβαια νὰ ποῦμε ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν παρισταμένων ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν τοιαῦτα καὶ τὴν ὑπόσχεσιν τῶν ἐτήρησαν, δημιουργήσαντες τὰ ἐπεισόδια τῆς Καπεσίστας καὶ τῶν Ἁγίων Σαράντα.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἕως τῆς 28 συνεπληρώθησαν μὲ μεγάλην δραστηριότητα ἀλλὰ καὶ μὲ κάθε δυνατὴ μυστικότητα οἱ τελευταῖες ἐτοιμασίαι.

Οἱ δυνάμεις ποὺ προωρίζοντο γι' αὐτὸν τὸ σκοπὸ, ἦτοι ὀλόκληρος ἡ Μεραρχία «Μπάρι», εἶχαν συγκεντρωθῆ ἀπὸ τῆς 25ης Ὀκτωβρίου στὸ Μπρίντεζι καὶ Τάραντα, θὰ κατευθύνοντο κατὰ πρῶτον στὸν Αὐλῶνα καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Κέρκυραν γιὰ ν' ἀποβιθασθοῦν ἐκεῖ μόλις θ' ἄρχιζαν οἱ ἐπιχειρήσεις στὴν Ἡπειρο.

Ἄλλὰ τὸ σχέδιον αὐτὸ ἐματαιώθη τότε· κατ' ἀρχὰς μὲν γιὰτὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες ἐπεκράτησε κακοκαιρία, ἔπειτα δὲ γιὰτὶ τὴν 1ην Νοεμβρίου οἱ ὑπαρχηγοὶ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου συνῆλθον ἐκτάκτως, ἕνεκα τῶν δυσαρέστων εἰδήσεων ποὺ ἐρχόντανε.....

(Συνεχίζεται)

Στή Νίβιτσα Κουρβελισίου. Φεβρουάριος 1941. Γνωστά πρόσωπα. Τελευταία σειρά
ὄρθιοι, ἀπὸ ἀριστερά: 1) Μάνος Κώστας (δίκωχο) ἀνθ) γὸς ἑλμων Ἕπειρώτης,
2) Γκασιτῆς Τάκης κουκουλοφόρος ἐφεδρ. ἀνθ) γὸς Δίλοφο Ζαγορίου, 6ος τελευταί-
ος Σπύρος Ρίζος ἐφ. ὑπ) γὸς Γιάννινα.

Δεύτερη σειρά καθήμενοι: Μὲ κράνος: 1) Νεοκλ. Μουδόπουλος ἐφ. ἀνθ) γὸς Ἀρίστη
Ζαγορίου. 2) Γιαννάκος Γ. ἐφ. ἐκ μον. Ταγ) χης Διοικητῆς Λαμία. Πρώτη σειρά
καθήμενοι: Μὲ κράνος: 1) Ἄγγλος Επισκέπτης 3ος μὲ τὴ μπερούσα ἐφ. ἀνθ)
γὸς Διοικητῆς Πυραβολαρχίας ἐκ Κερκύρας, 4ος μὲ κράνος μόνιμος ἀνθ) γὸς πο-
λυβόλων Περάκης ἀπὸ Κρήτη.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΦΙΛΙΠ. Π. ΓΙΩΒΑΝΝΗ

«Τὸ πανηγύρι λοιπὸν τότε, ἦταν καὶ περίπατος καὶ ἐκδρομὴ καὶ γλέντι· καὶ χορὸς καὶ τραγούδι καὶ θέαμα καὶ κινηματογράφος. Ἐκεῖ θὰ γινόταν ἡ μεγαλύτερη σύσφιγξη τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, ἐκεῖ θὰ πιανόταν τὰ προζύμια γιὰ συνοικέσια καὶ αἰσθηματικούς δεσμούς».

Δημ. Σαλαμάγκα: «Παλιὰ πανηγύρια».

προαπελευθερωτικές φωτογραφίες.

«...Το Γαϊτανάκι σαν αποκριάτικο παιχνίδι, πρωτοπαιχτήκε στὰ Γιάννινα ἀπὸ τὸν ὄπλαρχηγὸ Γρίβα... Δὲν ξέρομε ἀκριβῶς μὲ πιά εὐκαιρία — πιθανώτατα καιρὸ ἀποκριᾶς — καὶ κάτου ἀπὸ ποιῆς λεπτομέρειες διδάχτηκε ἀπὸ τὸν Γρίβα καὶ παίχτηκε στὰ 1847 ἢ 1848 τὸ Γαϊτανάκι· οὔτε κι ἂν ἐπαναλήφθηκε ἀπὸ τοὺς Γιαννιωῶτες, καὶ γιὰ πόσο χρονικὸ διάστημα, τὸ παίξιμό του. Σύμφωνα ὁμως μὲ τὸ γραπτὸ τοῦ Νισίμ Ντεκάστρο, τὸ γαϊτανάκι ξαναεμφανίζεται στὰ ἱστορικὰ τῶν Γιαννίνων κατὰ τὸ 1898, μὲ τὸ τέρμα τοῦ πολέμου τοῦ 97 καὶ τῆς ἀνακωχῆς ποὺ ἀκολούθησε... Κατὰ τὶς πρῶτες μετὰ τὴν τακτοποίηση αὐτῆ Ἀποκριῆς, οἱ Γιαννιωῶτες, ἀπὸ τὴ χαρὰ τους γιὰτὶ ἀπόφυγαν τὶς καταστροφές, ρίχτηκαν μὲ τὴν ψυχὴ τους στὸ ἀποκριάτικο γλέντι. Καὶ μέσα στὴν παραφορὰ τους, ἔχοντας πᾶρει θάρρος ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Πασιάς, ἦταν κι' αὐτὸς ζωηρὸς καὶ γλεντζές, θέλησαν ν' ἀγνοήσουν τὸ περιστατικὸ ὅτι, πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια, τὸ Γαϊτανάκι εἶχε ἀπαγορευθῆ ἀπὸ τὶς Τουρκικὲς Ἀρχές, γιὰτὶ φυσικὰ, οἱ ραγιαδες — καὶ τοὺς κατηγορήσαν μάλιστα γι' αὐτὸ — εἶχαν βρῆ μὲ τὸ παίξιμο τὸν τρόπο (π.χ. μὲ γαλανόλευκα χρώματα) νὰ ἐκδηλώνουν συνθηματικὰ τὰ ἔθνικὰ τους φρονήματα καὶ τοὺς ἀπελευθερωτικὸς τους πόθους».

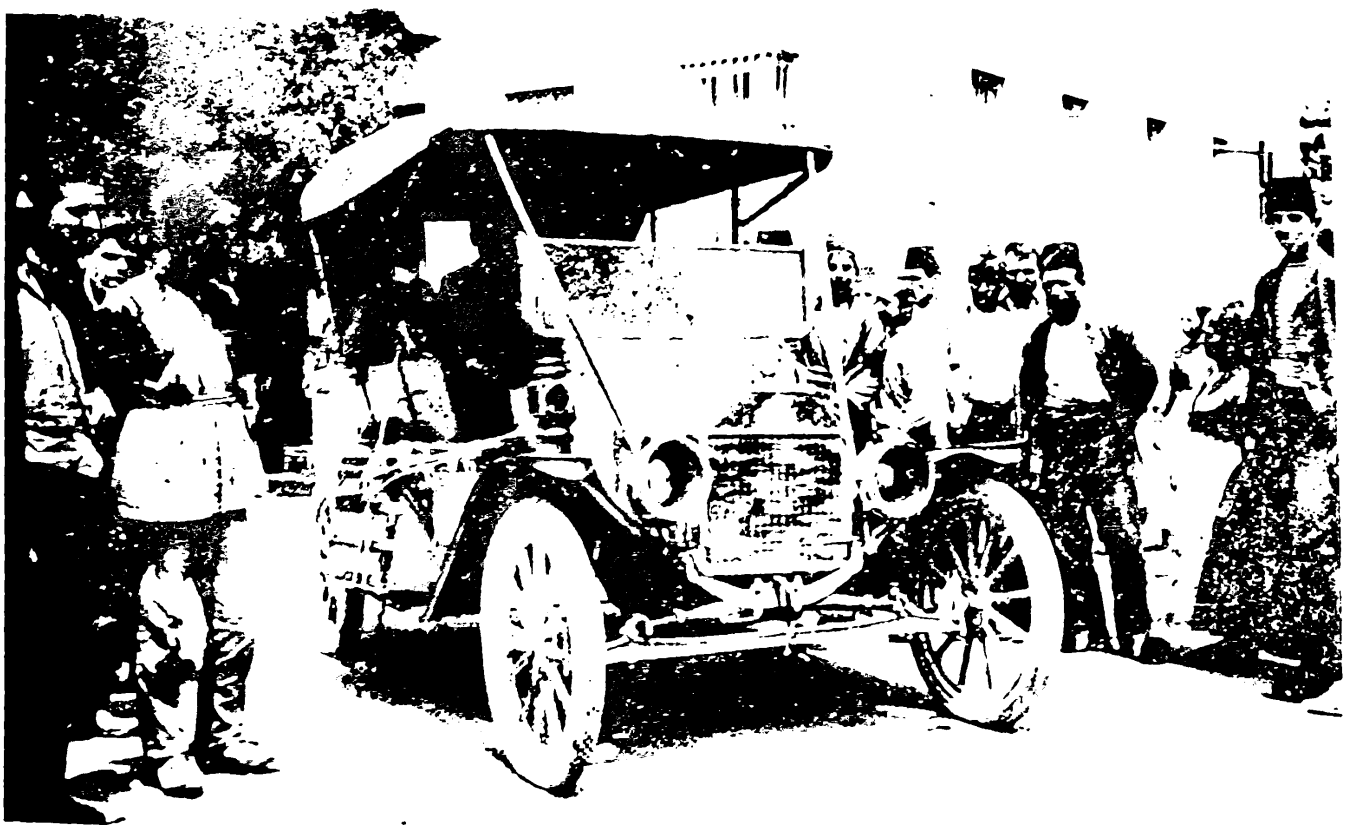
Δ. Σαλαμάγκα: «Γύρω ἀπὸ τὴν Κόσσα καὶ τὴν Βληώρα».

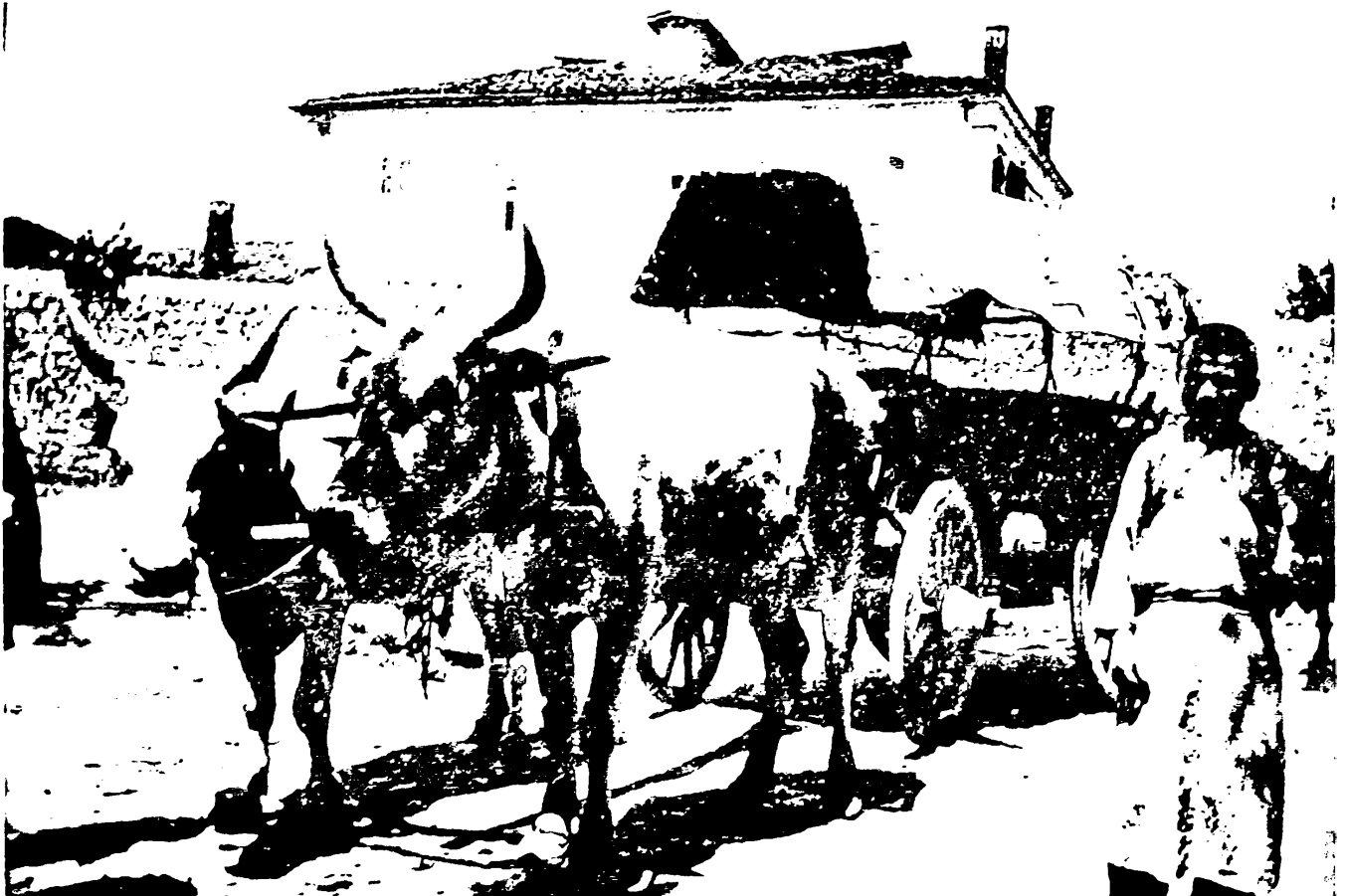
Γαϊτανάκι στὴν ὁδὸ Κουντουριώτου σὲ μεταπελευθερωτικὸς καιροὺς (κάτω ἀριστερὰ διακρίνεται φανοστάτης).

(Τὸ Γαϊτανάκι μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὴν Ἠπειρο, γράφει ὁ Δημ. Καμπύρογλου).

«Τὸ αὐτοκίνητο ἦταν μιὰ FORD τῆς ἐποχῆς, πολὺ ψηλὸ ἀμάξι».
† Λέοντος Ι. Μελά: «Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία» τεύχος 123.

«Καὶ τὸ πλῆθος αὐτὸ διασχίζουν κατὰ διαστήματα γαϊδουράκια φορτωμένα ξύλα, σάκκους, παντοδαπὰ σκεύη καὶ βαρεῖὰ κάρρα γιὰ ἐμπορεύματα, πού τὰ σέρνουν βουβάλια καὶ πού ἔρχονται ἀπὸ τὴν Πρέβεζα, τοὺς Ἄη - Σαράντες ἢ τὰ Μπιτόλια».

Δ. Σαλαμάγκα: «Τὰ Γιάννινα ἐδῶ καὶ πενήντα χρόνια».
Φραγκίσκου Γκουϊτσιαρντίνι Ἰταλοῦ περιηγητῆ τὸ 1900.

«Οι δρόμοι ἐκεῖ, δὲν εἶναι, οὔτε πλατεῖοι οὔτε ἰσοῖι καὶ τὰ πλευ-
ρά τους, σχηματίζονται ἀπὸ σπίτια, ποὺ ἔχουν τὰ περισσότερα,
δύο πατώματα ἢ ἀπὸ τοίχους, ποὺ περιβάλλουν, σὲ μάντρες, κή-
πους καὶ στὸ βάθος εἶναι τὸ σπίτι. Ὅλα τὰ σπίτια τῆς πόλης, ἔ-
χουν κήπους, μέσα στοὺς ὁποίους φυτρῶνουν ρωμαλέα πλατάνια,
αὔλανθοι, συκαμιές, ἀκακίες, ποὺ σκεπάζουν τοὺς δρόμους μὲ δρο-
σερὴ σκιά καὶ δίνουν στὴν πόλη, ὅταν τὴν θλέπησ ἀπὸ ἀπόσταση,
τὴν ὄψη μιᾶς πρασινάδας, ποὺ ἐδῶ κι' ἐκεῖ δεσπόζεται ἀπὸ τὶς
κορφές τῶν ψηλῶν οἰκοδομῶν».

Δ. Σαλαμάγκα: «Τὰ Γιάννινα ἐδῶ καὶ πενήντα χρόνια».
Φραγκίσκου Γκουΐτσιαρντίνι Ἰταλοῦ περιηγητῆ τὸ 1900.

Γιάννινα. "Αποψη τής κάτω πλατείας, όπου τὸ Τουρκικὸ Διοικη-
τήριον, πὸν κάηκε. (Σήμερα τὸ Δημαρχεῖο).

«Η λέξη ντουνάνμα, σημαίνει στόλος, αλλά στα Γιάννινα, χρησιμοποιόταν μόνο με την άλλη σημασία της: φωταψία, έκδηλώσεις δημόσιας χαράς, δημόσιες διασκεδάσεις, με την ευκαιρία κυρίως έθνικῆς τῶν Τούρκων γιορτῆς. Στις γιορτές αυτές, συμμετείχε ενεργότατα ὁ στρατός, με παρατάξεις, παρελάσεις, ἐπιδείξεις... Γενικός ἦταν ὁ σημαιοστολισμός τῶν Γιαννίνων, με κόκκινες κυρίως, — ἀλλὰ καὶ πράσινες (τοῦ Προφήτη) — σημαίες, ὄχι μονάχα τοῦ κέντρου τῆς πόλης καὶ τῶν δημοσίων ἢ δημοτικῶν καταστημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ιδιωτικῶν κατοικιῶν... Πρὶν ἀπὸ τὸ Τουρκικὸ Σύνταγμα, οἱ γιορτασμοὶ αὐτοὶ εἶχαν συνήθως πάγκοινο γιὰ τὴν πόλη χαρακτήρα... Μετὰ τὸ Σύνταγμα ὅμως, οἱ ντουνανμάδες, πῆραν ἔντονο ἐθνικιστικὸ καὶ στρατιωτικὸ χαρακτήρα, κι' ἔχασαν τὴν παλιά τους λαϊκὴ αἴγλη».

Δ. Σαλαμάγκα: «Καθὼς χάραζε ἡ λευτεριά» 1866—1877.

«Περνοῦν στρατιῶτες μὲ ἀρειμάνιο ὕφος καὶ μπαλωμένα ροῦ-
χα, ἀξιωματικοί, ἄλλοι μὲ κομψές καὶ ἄψογες στολές κι' ἄλλοι
μὲ μπαλωμένες σὰν τῶν στρατιωτῶν. Μουσουλμάνοι ἱερωμένοι μὲ
μακρὺς χρωματιστὲς ρόμπες καὶ φέσι τριγυρισμένο μὲ ἄσπρο
πανί, σὰ σαρίκι».

Δ. Σαλαμάγκα: «Τὰ Γιάννινα ἐδῶ καὶ πενήντα χρόνια».
Τοῦ Ἴταλοῦ Περιηγητῆ Φραγκίσκου Γκουϊτσιαρντίνι στὰ 1000.

«Θυμήθηκα πώς στὰ Δώδεκα, στὸν ἀποκλεισμό, οταν οἱ οἰκοί μας πολεμοῦσαν στὸ Μπιζάνι καὶ τὸ κρῦο στὶς ἀντικρυνές κορυφογραμμές, ἓνα πρωῖνὸ καθὼς ἀνέβαινε πρὸς τὸ παζάρι, σ' ἓνα χοντρὸ κλαρί τοῦ πλάτονα, εἶδε νὰ κρέμεται ἀπὸ μιὰ τριχιά, ἓνας ξυπόλητος ρωμηὸς χωριάτης. Μιὰ φριχτὴ γκριμάτσα εἶχε παγώσει στὸ ὠχρὸ κι' ἀδυνατισμένο πρόσωπό του κι ἓνα μεγάλο ἄσπρο χαρτί γεμάτο τούρκικα καλλιγραφημένα γράμματα, σκέπαζε ὁλόκληρο τὸ στήθος του: ἦταν τὸ 'Ιλιάμι κι' ἔγραφε τὴν καταδίκη του».

Δ. Σαλαμάγκα: Κάποιο βράδυ τοῦ Νοέμβρη...».

«Εἰς τὰς 15 Φεβρουαρίου 1913 κρεμάστηκαν δεκαέξι (16) ἀπὸ τὰ χωριά, νέοι, συλληφθέντες!! Τέσσαρες σὲ μεγάλο ξύλινο ἰκρίωμα (κρεμανιόλα) μπροστὰ στὸ Ὁρολόγι, ὡς μάρτυρα τοῦ ἐγκλήματος, πὺ θυθισμένο σὲ θλίψη κτυποῦσε πένθιμα τὴν ἐπικήδεια τῶν ὠρῶν μουσική!...».

Σωτ. Ζούμπου: «Τὸ Ὁρολόγι τῆς πλατείας».

Ο ΚΟΥΡΑΜΠΑΣ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΤΕΚΤΟΝΑ

Ἡ κατασκευὴ ἀπὸ τὸ Δῆμο Ἰωαννιῶν τοῦ ἀναψυκτηρίου «Ὁ Κουραμπᾶς» μέσα στὸν ὠραῖο καταπράσινο κῆπο τοῦ Ξενοδοχείου «Ξενία», εἶναι ἓνα πολὺ καλὸ καὶ ἐπιτυχημένο ἔργο ποὺ ἱκανοποιεῖ καὶ εὐχαριστεῖ τοὺς Γιαννιώτες, ἀλλὰ εἶναι καὶ γιὰ τὸ Δῆμο συγχρόνως μαζί μὲ τὸ «Ξενία» μιὰ ἐπιχείρηση οἰκονομικῶς ὠφέλιμη.

Γιὰ νὰ ὀλοκληρωθεῖ ἡ ὅλη ὠραία εἰκόνα τοῦ κέντρου καὶ τοῦ κήπου καὶ γιὰ ἐνημέρωση τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καὶ τῶν παλαιότερων καὶ τῶν νεωτέρων, θὰ σκιαγραφήσω μὲ τίς σημερινές γραμμές ἓνα μικρὸ ἱστορικὸ γύρω ἀπὸ τὴν ἴδρυση τοῦ κήπου, καὶ τοῦ παλαιοῦ Νοσοκομείου ποὺ φέρουν τὸ ὄνομα αὐτὸ «Ὁ Κουραμπᾶς».

Γιὰ τὴν ἐτυμολογία τῆς ὀνομασίας ὁ Γιαννιώτης λογοτέχνης καὶ ἱστοριοδίφης Δημήτριος Σαλαμάγκας (Ἄπαντα, τόμος Β', Καθὼς χαράζει ἡ λευτεριά σελ. 50) γράφει ὅτι παράγεται ἀπὸ τὸ ἀραβικὸ «γιουρεμπᾶ» ποὺ σημαίνει ἄστεγος, ἄπορος, ξένος.

Ὡστε ὁ Κουραμπᾶς ἦταν Νοσοκομεῖο (Χαστὰ - Χανές) γιὰ τοὺς ἀπόρους, συμπολίτας ἐντόπιους καὶ μὴ.

Αὐτὴ τὴν ἐπιτακτικὴ κοινωνικὴ ἀνάγκη γιὰ τὴν ἀνέγερση ἑνὸς Νοσοκομείου γιὰ τοὺς πτωχοὺς θέλησε νὰ θεραπεύσει ὁ Τουρκογιαννιώτης Χιβζῆ - Πασιᾶς ποὺ τοποθετήθηκε τὸ 1885 Βαλῆς - Γενικός Διοικητὴς στὰ Γιάννινα. Ἦταν ἀπὸ τοὺς διακεκριμένους Βαλῆδες καὶ ἄφησε ἐποχὴ στὴν πόλη γιὰ τὸ ἀδέκαστον τοῦ χαρακτήρου του καὶ γιὰ τὰ φιλόλθρωπα αἰσθήματά του, ὅπως γράφει καὶ ὁ Σωτήριος Ζοῦμπος (Ἄπαντα σελ. 329).

Μόλις ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του συνέστησε Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν ἐξεύρεση κατάλληλου χώρου γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ Νοσοκομείου. Ἡ Ἐπιτροπὴ διάλεξε ὡς κατάλληλο τὸ μεγάλο κτῆμα τοῦ Φαήκ' Ἐφέντη, τὸν σημερινὸ Κουραμπᾶ.

Τὸ κτῆμα αὐτὸ μὲ προσωπικὴ ἐπέμβαση καὶ ἐνέργειες τοῦ Βαλῆ τὸ ἀγόρασε τὸ Τουρκικὸ Δημόσιο ἀντὶ χιλίων χρυσῶν τουρκικῶν λιρῶν.

Ὁ Βαλῆς ἀμέσως συγκάλεσε στὸ Διοικητήριον συμβούλιον τῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν προκρίτων Ἑλλήνων, Τούρκων καὶ Ἐβραίων τῆς πόλεως καὶ ἀνήγγειλε τὸ εὐχάριστο γεγονός ἀμέσως δὲ ἔδωσε ἐντολὴ στὸ Νομομηχανικὸ τοῦ Βιλαετίου Σιγισμόνδο Μινεῖκο νὰ συντάξει τὴ μελέτη τοῦ

Νοσοκομείου πού θά περιελάμβανε τὰ τμήματα Παθολογικό, Χειρουργικό, Γυναικολογικό καί Ἀφροδισίων Νοσημάτων.

Ἡ μελέτη θά προέβλεπε καί ἕνα κομψό οἶκημα γιά ἀναρρωτήριο, πού ἀνηγέρθηκε στό μέσον τοῦ οἰκοπέδου. (Τό ἄλλοτε καφενεῖο τοῦ Παπασπύρου). Τά κτίρια τοῦ Νοσοκομείου ἦταν τρία καί ἡ ἀνέγερσή τους τελείωσε μέσα σέ δυό χρόνια ὑπό τήν συνεχῆ προσωπική παρακολοθηση τοῦ Βαλή Χιβζή - Πασιά.

Τά ἴδια αὐτά κτίρια χρησιμοποιήθηκαν ὡς νοσοκομεῖο Στρατιωτικό καί κατά τόν Ἑλληνο - Τουρκικό πόλεμο τοῦ 1912—1913.

Ὁ Σουλτάνος παρασημοφόρησε τόν Χιβζή - Πασιά γιά τὸ ἔργο του αὐτό.

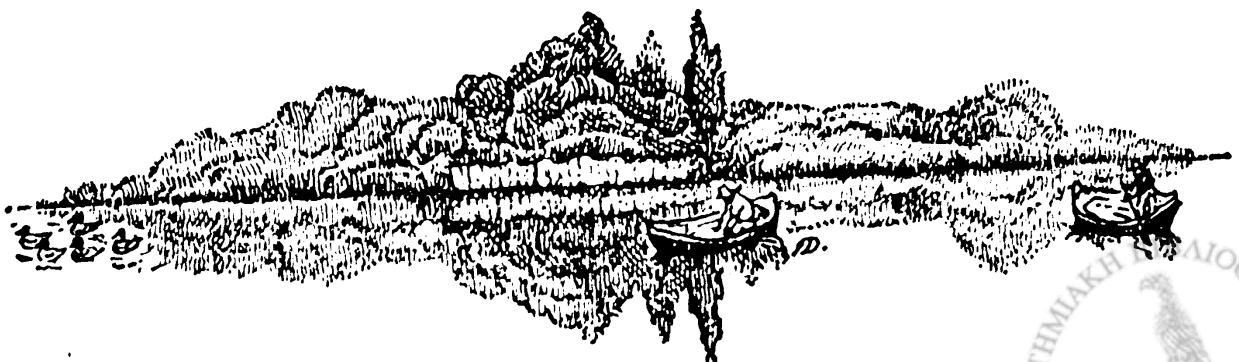
Μετά τήν ἀποπεράτωση τῶν κτιρίων ὁ Βαλής διέταξε καί φυτεύτηκαν δέντρα, πεῦκα, ἔλατα, κυπαρίσσια, πλατάνια, φιλύρα καί ἄλλα καθὼς καί λουλούδια καί ἔτσι δημιουργήθηκε ὁ ὠραίος αὐτός ἀνθόκηπος καί δενδρόκηπος πού τόν καμαρώνουν καί τόν χαίρονται μέχρι σήμερα οἱ Γιαννιώτες καί οἱ ξέ-

νοι.

“Ὅλο τὸ κτῆμα περιφράχτηκε μὲ λιθόκτιστο τοῖχο, πρὸς τίς τρεῖς πλευρὲς ἐκτὸς τῆς προσόψεως ἐπὶ τῆς λεωφόρου Δωδώνης πού ἦταν μὲ σιδερένια κάγκελα.

Ἡ ὕδρευση τοῦ Νοσοκομείου καί τοῦ κήπου καθὼς καί τὸ πότισμα τῶν δέντρων καί τῶν λουλουδιῶν ἐξασφαλίστηκε ἀπὸ τὸ ἔργο ὕδρευσεως τῶν Στρατώνων (πού ἦταν στὰ σημερινὰ «λιθαρίτσια»), ἡ ἀνέγερση τῶν ὁποίων ἦταν ἔργο σημασίας γιά τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, 22 Μαΐου 1869 τοῦ ἄλλου ἐξαίρετου Βαλή τῶν Ἰωαννίνων Ἀχμέτ Ρασσήμ - Πασιά πού ἦταν ἀπὸ Ἑλληνίδα μάνα καταγωγῆς (1871—1878) καί τὸ ὄλο αὐτὸ τεράστιο οἰκοδόμημα ἐγινε μέσα σέ ἕξι μῆνες.

Ὁ Βαλής Χιβζή - Πασιάς (πού πρὸ τῆς τοποθετήσεώς του στὰ Γιάννινα ὑπηρετοῦσε στὸ Μοναστήρι τῆς Σερβίας) ἔφερε ἀπὸ ἐκεῖ καί 100 ζευγάρια τρυγόνων πού ὁ λαὸς τίς ὀνομάζει δεκοχτοῦρες καί ἐπλούτισε τὸν κήπο. Σήμερα ὑπάρχουν πολλὰ ἀπὸ τὰ πουλιὰ αὐτὰ στοὺς Δημοτικούς καί Ἰδιωτικούς κήπους τῶν Ἰωαννίνων.

ΕΚΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΕΙΡΗΝΗ

Ἀδέλφια μου ὅλης τῆς γῆς, τρέξτε συγκεντρωθεῖτε
μέσ' τοὺς Δελφοὺς νὰ φτάσουμε, τὴν Ἱερὴ τῆ Γῆ.
Μὲ τ' ἅγιο τῆς ἀγάπης φῶς, τ' ἀνέσπερο θαδεῖστε,
μιὰ λύση ἀπολλώνια νὰ θροῦμε ὡς τὴν αὐγή.

Μαζὶ νὰ προσπαθήσουμε λευκοὶ - κίτρινοὶ - μαῦροὶ
καμπάνες νὰ χτυπήσουμε μὲ πίστη δυνατὴ
νὰ σταματήσ' ὁ πόλεμος, κί' ἡ γῆ Εἰρήνη νὰ ἔβρει
σὲ μιὰ Εἰρήνη ἄτρωτη - παγκόσμια ὄνειρευτὴ.

Γεμίστ' ἔμπρὸς τὴν πίστη μας κί' ὅλες τὶς προσδοκίες
μ' ἀγάπης φτερουγίσματα λευκῶν περιστεριῶν
φυτέψτ' ἔληξες στὴ χέρσα γῆ, ρόδα καὶ ἀκακίες
ν' ἀνθίσει τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη τῶν παιδιῶν.

Ἐμπρὸς θιαστεῖτ' ἀδέρφια μου, τρέξτε γιὰ τὴν Εἰρήνη
πρὶν οἱ γαλάζιες ἀνοιξες ξεφτίσουν καὶ σθηστοῦν
πρὶν νὰ θαφτοῦμε ξαφνικὰ στῶν ταύρων τῆ θιασύνη
πρὶν στάχτη νὰ μᾶς κάνουνε κί' ὅλα ν' ἀφανιστοῦν.

ΤΖΕΝΗ ΔΙΑΜΑΝΤΗ - ΠΑΠΑ·Ι·ΩΑΝΝΟΥ

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΠΟΙΗΤΕΣ

ΕΝΑΣ ΓΑΜΟΣ ΣΤΑ ΖΑΓΟΡΙΑ

Σ' ἓνα γάμο στα Ζαγόρια
τα κορίτσια καὶ τ' αγόρια
ρίξανε ἓνα... χορὸ
σείστηκε ὅλο το χωριό!

Εἶχε ο Κίτσος ἓνα κέφι
ἔσπασε κί' αὐτὸ το ντέφι
κί' ο Κώτσος πού 'ταν μπρος
ἓνας ὁμορφος γαμπρός!

Ἦρθε κί' ἡ σειρά τῆς νύφης
σπάνια ὁμορφιά νὰ τύχεις
μὲ κορμί σαν κυπαρίσσι
ποια καρδιά δε θα λυγίσει!

Ἐγινε μεγάλο γλέντι
χαρὰ στο νιό καὶ τον ἀφέντη
καὶ σ' αὐτὴ τῆ κοπελιά
σπάσαν κλαρίνα καὶ βιολιά!...

Ο Θεός νὰ τους χαρίσει
καὶ πολλή ζωὴ ν' ἀφήσει
τὴν ἀγάπη νὰ χαροῦνε
ὅλοι μας νὰ ευχηθοῦμε!

20.1.1986

Λυπενασαῖντ.

ΚΑΡΖΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Μπροστά ή Κα 'Ιωάννα Τάτσου και δεξιά της ο άείμνηστος Βασίλης Μελάς.
(Φωτογραφία παραλειφθείσα στο τεύχος Νοεμβρίου έπου νεκρολογία
του κ. Μιχ. Β. Μελά).

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΑΔΡΟΜΑΡΗ (Δ. Καμπούρογλου) 1920 ΩΣ ΤΟΥΣ ΚΟΥΚΟΥΣ (1928)

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Στὰ τέλη τοῦ περασμένου αἰώνα καὶ στὶς ἀρχές τοῦ παρόντος λίγοι ἄνθρωποι μετρούμενοι στὰ δάχτυλα τῆς μιᾶς χειρὸς ὁ πολύκλαυστος Κ. Κρυστάλλης, ὁ Κ. Χατζόπουλος, ὁ Ἄνδρ. Καρκαθίτσας, οἱ ἀδελφοὶ Πασαγιάννη ξεκόβουν ἀπὸ τὴν ἀστική ζωὴ καὶ περιτρέχουν τὰ βουνὰ καὶ μᾶς δίνουν ἀριστοτεχνικὲς περιγραφές τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου θαμένες ἀπὸ χρόνια στὰ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς τους.

Λίγο ἀργότερα οἱ τολμηροὶ πληθύνονται καὶ κάτω ἀπὸ τὸ γενικὸ γλευασμὸ καὶ τὰ εἰρωνικὰ σχόλια τῶν συγχρόνων ἐφόρεσαν ἐκουσίως τὸν ζουρλομανδύαν — ἀφοῦ κατὰ γενικὴ πεποίθηση οἱ τρελλοὶ παίρνουν τὰ βουνὰ — δρασκέλισαν ἀπὸ τὸ κονιοθριθὲς καὶ κονιοστέφανον ἄστυ τῆς ἐποχῆς καὶ ἀρχισαν τοὺς μικροπεριπάτους στὰ Ἀττικὰ καὶ Βοιωτικὰ μοναστήρια στὴν ἀρχὴ καὶ ἔπειτα πιὸ μακριά.

Στοὺς πρώτους πιστοὺς προστίθενται καὶ ἄλλοι ὁ Ἀθηναιογράφος Δημ. Καμπούρογλου, ὁ Στέλιος Χιλιαδάκης, ὁ Σχορτσιανίτης, ἡ Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη, ὁ Δ. Λουκόπουλος, ὁ Κων. Ζέγγελης ἀργότερα καθηγητὴς Πανεπιστημίου καὶ Ἀκαδημαϊκός, ὁ Λευκαδίτης, ὁ Φ. ἸΚαρβελαῶς, ὁ Νίκος Καρθούνης ὁ γνωστὸς δημοσιογράφος, ὁ Β. Παπαγιαννόπουλος, ὁ καθηγητὴς

καὶ γεωγράφος Γιάν. Σαρρῆς, ὁ γυμναστὴς Ἄντ. Παναυλῆς, ὁ Μηλιάδης, ὁ Τριανταφυλλίδης, ὁ Περτέσης, ὁ Λιάτσκας καὶ οἱ Ἰ. Λαμπίρης, Μπουρνιάς, ὁ λογοτέχνης Μαρῖνος Σιγοῦρος, Ἰ. Ζερβός, Ἐμ. Μπούκης, Χουδαβερδόγλου, Φρυδάς, ὁ ἀρχιτέκτων Ἄρ. Ζάχος, Κοντογιάννης Μαρσίκ καθηγητὴς μουσικῆς, Μιχαλολιάκος, Λυκιαρδόπουλος, Κατωπόδης καὶ Μαλαματιανός, Τζώρτζης Τυπάλδος, Ἰ. Ζυγομαλάς, ὁ φαρμακοποιὸς Κ. Καρζῆς.

Ἐκεῖ στοὺς Ἀθηναϊκοὺς περιπάτους, στὴν κορυφογραμμὴ τοῦ Ὑμηττοῦ ὁ Δημητράκης Καμπούρογλου ἔκανε καὶ τὶς ξεναγήσεις καὶ τὸ πατριδογνωστικὸ μάθημα γεμάτο, ὅπως πάντοτε χιούμορ, δείχνοντας τὸ λεκανοπέδιο τοῦ Ἄστεως, τὴν κοιλάδα τοῦ π ν ε ὑ μ α τ ο ς καὶ ἐν συνεχείᾳ δείχνοντας τὰ Μεσόγεια, τὴν κοιλάδα τοῦ ο ἰ ν ο π ν ε ὑ μ α τ ο ς.

Οἱ πρῶτες αὐτὲς φιλικὲς καὶ ἀνοργάνωτες ὁμάδες θαλθῆκαν νὰ ξεσηκώσουν τοὺς παλιοὺς Ἀθηναίους, πού ἦταν μαθημένοι νὰ κἀθωνταὶ στὰ καφενεῖα, πού καθιστοῖ πηγαινιναν μὲ τὸ τράμ στὰ Πατήσια γιὰ νὰ καθήσουν.

Τὸ τί τραβοῦσαν οἱ πρῶτοι αὐτοὶ ὄραματιστὲς γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὸ σκοπὸ τους μᾶς διασώζει ὁ Γρ. Ξενόπουλος.

Ὁ Δημητράκης Καμπούρογλου μεταχειριζόταν παραπειστικὰ γιὰ νὰ κατανικήσει τὶς ἀντιδράσεις τῶν φίλων του νὰ συμμετάσχουν σὲ ἐκδρομές. Ὅταν ἔξαφνα ἔλεγαν πῶς δὲν θὰ ῥθουν γιὰτὶ φυσάει.

— Ἔ, καὶ πῶς φυσάει; φώναζε. Ἄς κάμουν καλὰ τὰ δέντρα. Δέντρα εἴμαστε μεις νὰ φοβηθοῦμε τὰ φύλλα μας; Ἐπὶ τέλους τί εἶναι ὁ ἀέρας; Ἐνα φφφσος στὰ φύλλα τῶν δέντρων.

Ὅταν πάλι ἄλλοι ἔλεγαν πῶς μποροῦσε νὰ θρέξει.

— Τόσο τὸ καλύτερο, ἀπαντοῦσε. Ξέρεις τί ὄμορφη πού εἶναι ἡ βροχή στὴν ἐξοχή; Τρυπῶνεις σὲ μιὰ σπηλιά, σ' ἓνα ἐξωκκλήσι, σ' ἓνα μύλο, σὲ μιὰ κουφάλα. Περιμένεις ὡς νὰ περάσει. Κι εἶναι μαγεία!

Ἄλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ μαζικὴ αὐτὴ κινητοποίηση δὲν κατῶρθωνε παρὰ νὰ ὀργανώνει ἐκδρομὴ μισὴ μὲ τὸ τράμ καὶ μισὴ μὲ τὰ πόδια καὶ νὰ κάμει τοὺς ἐκδρομεῖς ἐξερευνητὲς τῶν περιχώρων τῆς Ἀττικῆς στὸν Ποδονίφτη, τὸ ρέμμα καὶ τὸ μύλο τοῦ Σκουντούπη, τὸν πύργο τῆς Βασιλίσσης καὶ τὴν Ἁγία Παρασκευή, ἐκδρομεῖς μὲ ρεμπούμπλικα καὶ μὲ γιαλιστερά μπαστούνια! — ὅπως φαίνεται στὴν ἱστορικὴ φωτογραφία τοῦ 1916.

Περὶ ὀργανωμένης ἐκδρομικῆς κινήσεως οὔτε λόγος. Δὲν μποροῦσε νὰ ἐννοηθεῖ τότε ἀπὸ τὸ πολὺ κοινὸ μετακίνηση χωρὶς προκαθορισμένο ὠφελιμιστικὸ σκοπὸ, τὸ σκοπὸ πού ὑπαγόρευαν οἱ βιοτικὲς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων.

Ὅμως ἀπὸ τοὺς ἀθηναϊκοὺς ἐκείνους περιπάτους ἐβγήκαν οἱ πρόδρομοι τοῦ σημερινοῦ ἐκδρομισμού.

Καὶ εἶναι περιέργος σταλαγμὸς τύχης πῶς μεταξὺ τῶν προδρόμων ὁ ἀποφασιστικότερος ἦταν ὁ ἀκαταπόνητος Ἀναδρομάρης Δημητρ. Καμπούρογλου ἀστὸς Ἀθηναῖος γέννημα θρέμμα, γκάγκαρὸς χωρὶς ἐπαρχιακὴ καταβολή, μάνατζερ κάθε ἐκδρομικῆς πρωτοβουλίας.

Στὰ 1921 ἰδρύεται ὁ Ὀδοιπορικὸς Σύνδεσμος. Πρωτοστατεῖ κι ἐδῶ ὁ Καμπούρογλου μὲ τὸν Στέλιο Χιλιαδάκη. Ὁ Καμπούρογλου συντάσσει καὶ τὸ πρῶτο μανιφέστο διανθισμένο μὲ τὸ γνωστὸ χιοῦμορ του.

«Ὀδοιπορικὸς Σύνδεσμος οἱ 12 Ἀπόστολοι».

«Ἐως τὸ φῶς ἀκμὴν πάρεστι περιπατεῖν δεῖ, πρὶν ἢ κλεισθῆναι τὴν τοῦ νυμφῶνος θύραν».

(Παχώμιος μοναχὸς)

Φίλοι Κύριοι,

Καταρτίζω Σύνδεσμον εἰς τὸ ὄνομα τῶν 12 Ἀποστόλων. Σκοπὸς τοῦ Συνδέσμου εἶναι νὰ γνωρίσουν τὴν Ἀττικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν (ἀποστολικῶς). Ὁ Σύνδεσμος διευθύνεται ἀπὸ δωδεκαμελὲς ἰσόθιον συμβούλιον, ἀναπληρουμένων τῶν τυχόν ἀποσυρομένων συμβούλων — διότι τὰ μέλη ἐν γένει τοῦ Συνδέσμου θὰ εἶναι ἀθάνατα — δι' ἄλλων καὶ διὰ τῆς φανεραῆς ἐκλογῆς τοῦ Συνδέσμου.

Ὁ Σύνδεσμος πλὴν τῶν συμβούλων, — ἦτοι Προέδρου δύο Ἀντιπροέδρων, Γενικοῦ Γραμματέως, Κεντρικοῦ Ταμίου, Ἀρχηγοῦ τῶν Ἐκδρομῶν, Κηδεμόνος τῆς καλοπεράσεως, Διευθυντοῦ τῆς Μουσικῆς καὶ τῶν Ἀσμάτων, Προϊσταμένου τῆς Ὁμάδος τῶν Ἀρχαιολόγων, Παλαιολόγων, Ζωγράφων, Φωτογράφων

καὶ Καλλιτεχνῶν ἐν γένει τοῦ Συνδέσμου, Εἰσηγητοῦ τῶν προτάσεων, ἀνακοινώσεων, ὁμιλιῶν, διαλέξεων, καὶ συζητήσεων, Ἐπιμελητοῦ τῶν συλλογῶν καὶ τῶν δημοσιευμάτων καὶ χρονογράφου καὶ βιογράφου—πλὴν τῶν δώδεκα αὐτῶν, ὁ Σύνδεσμος θὰ ἔχῃ καὶ ἐπιστάτην ἐπὶ τῶν μεταφορῶν.

Αὐτὸς ἢμπορεῖ νὰ εἶναι καὶ γαῖδαρος.

Ὅταν τὰ ἰδρυτικὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου γίνουν 40, τότε οὔτοι συνεργόμενοι ἐπισήμως εἰς Συνέλευσιν, ἥτις θὰ εἶναι συντακτικὴ, θ' ἀποφασίσουν διὰ τὰς λεπτομερείας καὶ διὰ τὸ γυναικεῖον ζήτημα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Δεκεμ. 1920».

Γιὰ τὶς γυναῖκες εἶχε μιὰ περιέργη προκατάληψη ὁ συμπαθὴς ἐκεῖνος Ἀθηναιογράφος.

— Δὲν καταλαβαίνουν αὐτές, δὲν καταλαβαίνουν! ἐπιθύριζε σὲ ὄσους συνηγοροῦσαν γιὰ τὴν ἐγγραφή τους. Ἡ προκατάληψή του ὀφείλεται κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Χιλιαδάκη καὶ μερικῶν ἄλλων στὸ ὅτι ἀνάμεσα στὶς συντροφιῆς ἐκεῖνες εἶχε ξεγλιστρήσει μιὰ ἑλληνογερμανίδα ποὺ ἀκολουθοῦσε τακτικά, ἀλλὰ συνεχῶς μιλοῦσε καὶ τὰ θάρβαρα ἑλληνογερμανικά της ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ στόμα της σὰν κακοτράχαλα χαλίκια τοῦ Ὑμηττοῦ.

Κατὰ τὴ δική μου γνώμη ὁ Καμπούρογλου μεγάλος ἤδη ἀπὸ τότε ἐγνώριζε τὰ μελαγχολικά, κουρασμένα ἀπὸ τὴν ἀδράνεια, ρωμαντικὰ κορίτσια τῆς γενιᾶς του ποὺ μαραίνονταν πρὶν ἀνθίσουν πλέκοντας τὶς ἀτέλειωτες δαντέλλες γιὰ τὴν ἀμφίβολη εὐτυχία, τοῦ ἀμφιβόλου γάμου καρτερώντας σὲ ἀτέλειωτα

υψτέρια προικοπροπαρασκευῆς τὸν ὄνειρεμένο νυμφίον. Καὶ τὰ χλωμά μάγουλα βαθούλωναν ὀλοένα καὶ τὰ χρόνια διάβαιναν καὶ ἡ χαρὰ δὲν ἐρχόταν.

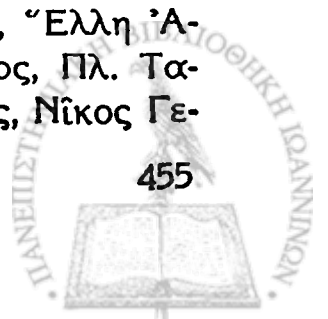
Ἐγνώρισα κατὰ τὴ μακρὰ μου ὑπηρεσία στὸ Ἀρσάκειο δασκάλες καὶ καθηγήτριες σὰν τὰ κρῦα νερά, ποὺ περιμένοντας τὸ πριγκηπόπουλο μαράθηκαν, θύματα τῆς προσμονῆς τους αὐτῆς. Ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ τὴν παρθενία τους οἱ Ἀρτέμιδες ἐκεῖνες.

Αὐτὴ τὴν ἑλληνίδα τὴν εὐθραυστη, ποὺ ἐδίπλωνε τὰ πέταλα τῶν λουλουδιῶν στὶς σελίδες τῶν ρωμαντικῶν μυθιστορημάτων δὲν μποροῦσε νὰ φανταστῇ ὁ Καμπούρογλου νὰ πεζοπορεῖ.

Θὰ εἶχε ἄλλη γνώμη γιὰ τὴ σημερινὴ Ἑλληνίδα, ποὺ δοκιμάζει τὴν ἡδονὴ τῆς πεζοπορίας καὶ χαίρεται τὸ σκαρφάλωμα στὶς πιὸ ψηλές κορφές ἀντάμα πλάϊ - πλάϊ μὲ τὸν ἄντρα, τὶς σημερινές ἀκατάβλητες ἀμαζόνες γυναῖκες, ποὺ γεγόνασι ἄνδρες.

Λίγο ἀργότερα στὰ 1924 βγήκαν οἱ κοῦκοι στὰ βουνὰ καὶ ἀφοῦ δὲν ἦταν ἓνας, παρὰ ἦταν πολλοὶ κοῦκοι ἔφεραν κι ὅλας τὴν ἀνοιξη τῆς πρώτης ὀρειθασίας. Ἀνώδυμη ὁμάδα, εἶναι ὡστόσο ἡ πρώτη μεταπολεμικὴ ὀρειθατικὴ. Τὸ ὄνομά τους εἶναι παρατσούκλι, ποὺ τοὺς ἐκόλλησε ἡ κοινὴ χλεύη.

Δέκα - δεκαπέντε πιστοὶ λάτρεις τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου ὁ Ἡλ. Νικόπουλος, Πλ. Μεταξᾶς, Κων. Νάτσης, Βασ. Παπαδόπουλος, Ἄντ. Σαλθαρᾶς, Κ. Ὀρφανός, Ἑλλη Ἀκοβάτου, Χρ. Νικόπουλος, Πλ. Ταβλαρίδης, Νίκος Βάλλας, Νίκος Γε-

ωργιάδης, Έμ. Μπαμιέρος, Τηλ. Καβαδίας, Γ. Παπᾶς ξεκίνησαν ἀπὸ τὸν Πλάτανο τῆς Κηφισιάς γιὰ τὴν κορυφή τῆς Πεντέλης. Εἶχε φέρει τότε ὁ ἐμποροράπτης Ἡλίας Νικόπουλος, φερμένος ἀπὸ τὸ Παρίσι, στάμπα καὶ τοὺς ἔκανε ὁμοίμορφα κασκέτα ἀπὸ καναβάτσα γιὰ νὰ μὴ τοὺς καίει ὁ ἥλιος. Καὶ ὅταν ὁ κόσμος τοὺς εἶδε ἐρώτησε ἕνας τὸν ἄλλον.

—Τί εἶναι αὐτοί;

Καὶ κάποιος ἀπάντησε:

—Αὐτοὶ εἶναι κ ο ὀ κ ο ι.

Μὲ τὸ βαπτιστικὸ αὐτὸ ποὺ τοὺς ἐκόλλησε ἡ ἀνώδυμη λαϊκὴ σάτιρα ἔμειναν στὴν ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρειθασίας.

Μὲ τὴν πάροδο τῶν χρόνων αὐτοὶ οἱ ἐμβρυακοὶ πυρῆνες τῶν πρώτων ἐτῶν μεγάλωσαν καὶ γιγάντωσαν κι ἀγκαλιάζουν σήμερα ὅλη τὴν ὠραία χώρα μας καὶ ἀπ' ἄκρου σ' ἄκρον κάθε Σαββατοκύριακο καὶ κάθε γιορτὴ ξεχύνεται σὰν ἕνα ἀστικὸ ποτάμι πρὸς κάθε γωνιά τῆς ἑλληνικῆς ὑπαιθροῦ γεμᾶτο δύναμη καὶ ὑγεία καὶ ξεναγουρίζει ἐνθουσιασμένο καὶ ξεκούραστο γιὰ νὰ ξεναρχίσει τὴ βιοπάλη.

Ἡ ἑλληνικὴ ὑπαιθρος δὲν εἶναι σήμερα ὄραμα ἀπὸ τὶς σελίδες τῶν φυσιολατρικῶν συγγραφέων μας, καταστάλαγμα ἀναμνήσεων, ἀλλὰ ζωντανὴ παρουσία καὶ ζῶσα καὶ προσιτὴ πραγματικότητα γιὰ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς φυσιολατρικῆς ἰδέας.

Αὐτὸ τὸ κῦμα τοῦ ἐκδρομισμού τῶν τελευταίων χρόνων εἶναι τὸ παρήγορο σημεῖο, εἶναι ἡ ἀνάστροφη κίνηση τῆς ἀστυφιλίας, τῆς μεγάλης νόσου τῆς ἐποχῆς μας.

Κάθε ἑλληνικὴ κορφή πατήθηκε

ἀπὸ τὰ πόδια τῶν ὄρειθατῶν μας καὶ τὸ τραγοῦδι μας τὸ δημοτικὸ ἀντήχησε στὰ φαράγγια, ἐκεῖ ποὺ πρωτογεννήθηκε. Ἀντλήσαμε ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ Φύση καινούργια ζωὴ καὶ μεταφέραμε σ' αὐτὴ τὶς ἐλπίδες τῶν μαζῶν τῆς πόλης. Ἡ ἑλληνικὴ ἐπαρχία ἀναζωογονεῖται μὲ τὴν οἰκονομικὴ μετάγγιση καὶ ἀποκτᾶ κάθε μέρα καὶ περισσότερο τουριστικὴ συνείδηση.

Ἡ ἀνάπτυξη τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων φέρνει ὀλοένα καὶ πλησιέστερα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ἑλληνικῆς ὑπαιθροῦ τοὺς μύστες τῆς φυσιολατρίας. Καὶ ἡ λιτανεία τῶν μυστῶν ὄλο θὰ συνεχίζεται ἀπὸ τὰ ἀστικά κέντρα πρὸς τὶς ἑλληνικὲς κορφές.

Εἶμαστε μιὰ θρησκεία χωρὶς ἀντιπάλους σήμερα. Ἀποτελοῦμε παράδειγμα γιὰ μίμηση. Δὲν ἀντιμετωπίζουμε πιά, ὅπως τὰ πρῶτα χρόνια, τὰ εἰρωνικὰ σχόλια. Γινόμαστε ἀντικείμενο θαυμασμοῦ. Ὅλοι θέλουν νὰ μᾶς μιμηθοῦν, ἀλλὰ λίγοι τὸ κατορθώνουν.

Ἐδῶ, προβάλλει τὸ καθῆκον ὄλων μας νὰ συναγείρουμε καὶ νὰ παροτρύνουμε τὶς κοιμισμένες, φυσιολατρικὲς συνειδήσεις, ποὺ ὑπάρχουν σὲ κάθε ἄτομο νὰ τολμήσουν τὸ μεγάλο τόλμημα.

Ἄς ἐνεργήσουμε αὐτὴ τὴν ἀλίευση τῶν φυσιολατρικῶν ψυχῶν, ὅπως οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ καὶ ἄς ντυθοῦμε τὰ ὀλόλευκα καὶ ἄς κρατήσουμε στὰ χέρια μας ἀναμένες ἀσπρες λαμπάδες γιὰ τὴν προσέλευση στὴ μεγάλη μας φυσιολατρικὴ οἰκογένεια κάθε νεοφωτίστου.

(ΣΗΜ.: Ἐγραφα στὰ 1965 πρὶν τὴ σημερινὴ διαστροφή τοῦ σημερινοῦ τουρισμοῦ).

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

(ΚΥΚΝΕΙΟ;)

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΗΜ. Α.Χ.Μ.

«Πλήρης ἡμερῶν» μᾶς ἔφυγε καὶ ὁ Κώστας Λαζαρίδης Δάσκαλος (Λαογράφος - Συγγραφέας) ὅπως ἦταν πάντα ἢ ἐπικεφαλίδα στὰ ἐπιστολόχαρτά του. Καὶ πέθανε καθιστὸς κουβεντιάζοντας μὲ τὸν Νομάρχη Ἰωαννίνων — γιατί ἄλλο; — γιὰ τὰ ζητήματα τοῦ Ζαγορίου.

Ὁ Γεν. Γραμματέας τῆς Ἑταιρείας μας, ὁ Φιλολόγος Γυμνασιάρχης κ. Στάθης Λαμπρίδης σὲ νεκρολογικὸ - βιογραφικὸ σημείωμα θὰ κάνει μιὰ πρώτη ἀποτίμηση τοῦ ἔργου του.

Ἐγὼ περιορίζομαι σὲ γενικὲς κρίσεις. Πόσους Λαζαρίδηςδες ἔβγαλε ἡ Ἡπειρος;

Στὴν ἐποχὴ μου — πρὸ τοῦ πολέμου — οἱ δασκάλοι μόλις φτάναν τὸ βαθμὸ τοῦ Εἰσηγητοῦ. Κατόπι μὲ τοὺς συνδικαλιστικὸς ἀγῶνες τοὺς ἀνέβηκαν στὸ βαθμὸ τοῦ Διευθυντοῦ Β και Α φτάνοντας τοὺς πτυχιούχους τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν.

Στὴν ἐποχὴ μου — πρὸ τοῦ πολέμου — οἱ δασκάλοι ὑπηρετοῦσαν καὶ περισσότερο ἀπὸ σαράντα χρόνια σὲ πολλὲς περιπτώσεις μὲ «24 ταγάρια γέννημα τὸ χρόνο». Κι οἱ περισσότεροι γ ε ρ ἄ ζ α ν στὰ πενήντα τοὺς ἢ πεθαίναν ἔγκαιρα

(τροφικὲς δηλητηριάσεις, πνευμονίες, πλευρίτιδες, λοιμῶξεις, τύφοι, ἀπὸ κακὸ σπυρὶ (ἔτσι λεγόταν τότε ἢ νταλάκι), ἀπὸ φυματίωση (χτικιὸ) ἢ ἀπὸ «μάγια» (δηλ. φυράναν σωματικὰ ἀπὸ τὴν πασίγνωστη σήμερα ἀσθένεια) ἢ ἀπὸ πνιγμοὺς στὰ ποτάμια πηγαίνοντας νὰ διδάξουν ἀπὸ ἓνα χωριὸ στὸ ἄλλο.

Μεταπολεμικὰ καὶ ἀπὸ τὸ 1964 φεύγουν νέοι πολλὲς φορές στὰ 56 τοὺς μετὰ 35 χρόνια ὑπηρεσία καὶ τὴ σύνταξη τοῦ Διευθυντοῦ Α.

Μὲ τὸ βιβλιᾶριο καταθέσεων καὶ τὴν ἐπιταγὴ στὸ χέρι συνωστίζονται κάθε μῆνα στὶς θυρίδες τῶν Τραπεζῶν γιὰ ἀνάληψη καὶ κατάθεση.

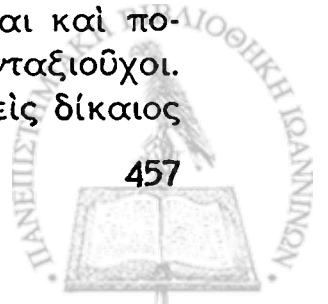
Καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ τὰ χρήματα δὲν τρώγονται εὐκόλα καὶ λόγω τῆς ἡλικίας καὶ λόγω τῆς σκληρῆς προγύμνασης μὲ χρόνιες λιτότητες κι ἀνέχειες καταθέτουν.

—“Α κατέθεσας τίνι ἔσται;

Ὁ Κ. Λαζαρίδης τὴ σύνταξή του τὴν ἔκανε βιβλιαρόπουλα γιὰ τὸ Ζαγόρι καὶ τὴν Ἡπειρο.

Ἀπὸ τίς στρατιῆς τῶν συνταξιούχων οἱ κερδομανεῖς θηρεύουν νέες θέσεις, ἀμπώχνοντας τοὺς νέους μας στὸ περιθώριο καὶ τρώγοντάς τοὺς τὸ ψωμί τοὺς.

Πολλοὶ ἀπ’ αὐτοὺς εἶναι καὶ πολυθεσίτες καὶ πολυσυνταξιοῦχοι. Βέβαια γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς δίκαιος

πρέπει να εξαιρέσει τους $\delta\psi\iota\gamma\alpha\mu\beta\rho\omicron\upsilon\varsigma$, που έχουν μικρά παιδιά και υποχρεώσεις. "Όσοι δεν «εργάζονται» τί κάνουμε; Άσωτεύομε τὰ γεροντικά μας χρόνια. Και τὸ νὰ ἀσωτεύει κανείς στὰ νιάτα του ἀνεπιγνώτως δικαιολογείται. "Όμως τὰ γεράματα;

Μπήκα κάποια ὥρα στὸ γνωστὸ καφενεῖο τῶν Ἰωαννίνων ἀναζητῶντας κάποιον. Εἶδα ἐκεῖ τὸ ὀλοήμερο χάϊδεμα τῆς τράπουλας καὶ τὶς καμπύλες ἀπὸ τὰ ζάρια τοῦ ταβλιουῦ. Καὶ εἶδα ἐκεῖ τοὺς παίζοντες καὶ τοὺς θαυμαστὲς τῶν παιζόντων καὶ παρ' ὀλίγο θγαίνοντας ν' ἀνατρέψω τὰ καθίσματα ἀπὸ τὴν αἶθαλομίχλη τοῦ κλειστοῦ χώρου καὶ τὴ ναυτία ποὺ μ' ἔπιασε...

Ἄλλὰ οἱ δασκάλοι μας τῶν 158 χρόνων τοῦ ἐλευθέρου μας κράτους θαρύνονται μὲ ἱστορικές εὐθύνες. Ἄφηκαν τὶς γενεές καὶ ἔφυγαν χωρὶς νὰ τρυγήσουν λαογραφικὰ τὸ βίο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐνῶ εἶχαν στὰ χέρια τους τὰ παιδιά καὶ τοὺς γονεῖς.

Καὶ εἶναι νὰ σὲ πιάνει λύπη φυλλομετρῶντας τὴν «Πανδώρα» καὶ τὴν «Ἐστία» τοῦ περασμένου αἰῶνα μὲ τὴ σπατάλη τοῦ χαρτιοῦ γιὰ φριχτὲς μεταφράσεις ἀνούσιων γαλλικῶν καὶ ἀγγλικῶν μυθιστορημάτων κι ἐλάχιστες εἰδήσεις ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τῆς λαογνωσίας.

Ἐξ ἄλλου οἱ σύγχρονοι συνταξιούχοι δασκάλοι μποροῦσαν νὰ πάρουν θετικὴ στάση ἀπέναντι τῆς χρόνιας ντροπῆς τοῦ ἀναλφαθητισμοῦ στὴ χώρα μας καὶ μὲ τὶς ἐνώσεις τους νὰ στρατευθοῦν ὑποκαθιστώντας τὴν Πολιτεία καὶ νὰ ἐκμη-

δενίσουν τὸ ποσοστὸ τῆς.

Αὐτὰ ἔκανε ὁ Λαζαρίδης καὶ οἱ ἐλάχιστοι Λαζαρίδηδες τοῦ τόπου μας. Γι' αὐτὸ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ λαοῦ μας θὰ εἶναι παντοτινὴ γι' αὐτούς, γιατί δὲν ξεχάσαν ὅτι θγῆκαν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα του.

Τὸ γράμμα τοῦ ἀλησμόνητου δασκάλου ἐλήφθη ἀπὸ μένα στὶς 22.10.1987. Τὴν εἶδηση τοῦ θανάτου του εἶχα ἀπὸ τὶς 20.10.1987. Ἀπέθανε στὶς 17.10.87. Στὸ διήμερο 15—16 ἔγραψε τίποτε ἄλλο; Ἴσως φανεῖ ἀπὸ τὰ κατάλοιπά του ἂν εἶναι κ ὕ κ ν ε ι ο .

★

Κουρούλι 15 Ὀκτώβρη 87
Ἀγαπητέ μου κ. Μαρμύπουλε.

Εὐχόμαι νὰ εἴστε καλὰ μὲ ὅλη τὴν οἰκογένειά Σας.

Πολὺ λυπήθηκα, γιατί τὶς περασμένες, ποὺ ἤμουν ἰστὰ Γιάννινα, ἔτυχε νὰ μὴν εἶμαι στὸ σπίτι, ὅταν μὲ πήρασαν στὸ τηλέφωνο. Μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον παρακολούθῳ τὴ δραστηριότητα τῆς Ἐταιρείας. Σὰς καμαρώνω εὐχετηρῶς ὅπως Σας. Τακτοποιῶντας τὸν τελευταῖο καιρὸ τὸ ἀρχεῖο μου, βρήκα τὰ πρῶτα τεύχη ἀπὸ τὸ ἐνημερωτικὸ δελτίο τῆς Ἐταιρείας, ὅταν αὐτὰ ἦσαν στὴν ἀρχὴ τῆς ἐκδόσεώς του μὴνάχα τετρασέλιδα. Τὸ μικρὸ τότε «νήπιον» στὰ χέρια Σας ἀνδρόβηκε κατὰ θαυμαστὸ τρόπο, ὥστε σήμερα νὰ ἔχει γίνει σωστὸς γίγαντας στὸ εἶδος του καὶ ἰστὴν ἀποστολὴ του. Τὸ ἐνημερωτικὸ Δελτίο Σας συγκεντρώνει σήμερα σὶς σελίδες του ἀνεκτίμητο πνευματικὸ Ἑπειρωτικὸ θησαυρὸ ἀπὸ ἀποβὴ κατὰ κύριο λόγο ἱστορικῆς καὶ λαογραφικῆς ὕλης. Σὰς παρακαλῶ δεχθῆτε τὰ θερμότερα συγχαρητήριά μου.

Μὲ τὴν εὐκαιρία ποὺ Σὰς γράφω, θέλω (ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 460)

ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ – ΟΙ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΙ – ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΑ

Τοῦ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Μᾶς ἔφυγε κι ὁ Ἡλίας Ζήση Νικόπουλος ἀπὸ τῆ Βαλοβίστα τῆς παλιάς Πωγωνιανῆς. Ὁ ἀκαταπόνητος αὐτὸς κέλης τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν ποῦ ἐπὶ ἑπτὰ δεκαετηρίδες δὲν εἶχε ἀφήσει ἀπάτητες ἑλληνικές καὶ ξένες βουνοκορφές εἶχε τιμωρηθεῖ σκληρὰ τὰ τελευταῖα πέντε χρόνια, μὲ τὴν τιμωρία τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἀκινήσιος.

Αὐτὸς ὁ ποδηγέτης τῶν ὀρειθῶν κατέληξε νὰ ὑποβαστάζεται ἀπὸ τὴ σύντροφο τῆς ζωῆς του, τὴ

Μαρίτσα, ὡς ἐκεῖ ποῦ κι οἱ βασιλεῖς πηγαίνουν μόνοι τους. Εἶναι ἀληθινὰ μιὰ σκληρὴ τιμωρία τῶν Θεῶν, ποῦ τὰ ἄβατα πιά Ὀλύμπια δώματά τους πολλές φορές εἶχε παραβιάσει μὲ τὴ μηχανὴ στὸ χέρι γιὰ νὰ μᾶς δώσει τὶς ἀπαράμιλλες φωτογραφίες τοῦ Θεῖου Βουνοῦ, ποῦ τόσο εἶχαν ἐνθουσιάσει καὶ τὸν Ἡλία Βενέζη : Ἡλίας Νικόπουλος, Προμηθεὺς Δεσμώτης στὸν Καύκασο τῆς ἴδιας του τῆς Σάρκας.

Σ' ἄλλο σημείωμα γράφουμε γιὰ

Ὁ Νικόπουλος
καὶ ἡ Μαρίτσα
στὸ «Καύκασο»
τοῦ Ἰμηρτοῦ.

τούς προδρόμους τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρειθασίας, πού ἐξέχον, ἐξαιρετικό μέλος ἦταν ὁ Ἡλίας Νικόπουλος καθὼς ἐπίσης ὁ Κλεόβουλος Δενδρινός ὁ Ἐκδότης τῶν «Ἐκδρομικῶν». Θὰ τοὺς πῶ Διόσκουρους. Μαζί καὶ ἀχώριστοι φροντιστές τῆς ἑλληνικῆς ὀρειθαστικῆς κινήσεως, πού ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πρωτεύουσα γιὰ νὰ διαδοθεῖ ἀκτινωτὰ σὰν φυσιολατρικὴ θρησκεία σ' ὅλες τὶς ἑλληνικὲς πόλεις μὲ τὰ ποικιλώνυμα Σωματεῖα. Μύστες καὶ λάτρεις πού ξεχώρισαν κι ἔγιναν πασίγνωστοι μαζί μὲ ἄλλους σὰν διαμαρτυρία ἐναντίον τοῦ κύματος τῆς ἀστυφιλίας καὶ τῆς προδοσίας τοῦ ὠραίου ἑλληνικοῦ ὑπαίθρου.

Ὁμαδάρχες, γνῶστες τῶν σοφῶν μονοπατιῶν τῶν βουνῶν μας, ὀδηγητὲς καὶ ζωντανὲς πυξίδες ὀρειθαστῶν μας ἀλάνθαστοι γιὰ τὴν ἀσφάλεια ἐκείνων, πού ὀδηγοῦσαν. Νὰ θυμηθοῦμε ἀκόμα δῶ καὶ τὸν ἐπίσης μακαρίτη Ἀνδρέα Ρίτα, πού μὲ τὰ ἴδια προσόντα καὶ ἐπὶ πλέον μὲ τὸ ρουμελιώτικο δημοτικὸ τραγούδι του (Ρίτας στὰ δωρικὰ σημαίνει τελετάρχης) ἔκαμε ν' ἀχολογοῦν οἱ βαθύσκοιες χαράδρες καὶ λαγκαδιὲς τῶν βουνῶν μας.

Τοὺς κλαῖμε γιὰ τὴν φτωχέψαμε μὲ τὴν ἔλλειψή τους.

Καὶ μᾶς μένει ὁ Κλεόβουλος στὰ 88. Τὸ 1985 — στὰ 86 του — ἀνέβηκε στὸν Ὀλυμπο. Κατάκτηση γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ τοῦ ἀγέρωχου βουνοῦ ἀπὸ φθαρτὴ σάρκα, ὅταν ἡ ψυχὴ εἶναι ὀρθία καὶ σπιθοβολεῖ ὁ χά-

λυβας τῆς ἀνθρώπινης θέλησης. Οἱ βροτοὶ στὰ δῶματα τῶν Ἀθανάτων.

Κατ' ἀντιστροφή τῆς τύχης ὁ Κλεόβουλος ὑποβαστάζει τὴ δική του σύντροφο τῆς ζωῆς, τὴ Μαρία, στωϊκὰ, ἀγόγγιστα, ὄνειρική εἰκόνα γερόντων στὴν πασίχαρη δμήγουρη παιδιῶν, ἐγγόνων.

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελίδα 457)

Νὰ Σᾶς παρακαλέσω νὰ μὴ κάνετε τὴν ἐξῆς χάρη: Ἀργότερα ἴσως θὰ μὴ χρειαστεῖ νὰ περάσω σὲ κάποιον βιβλιοράκι μου τὴν παραστατικὴ εἰκόνα τοῦ παλιοῦ Σχολείου πού ἔχετε θησαυρεμένη στὸ σχετικὸ βιβλίο Σας μὲ τίτλο: «Σχολεῖα καὶ Διδασκαλοὶ τοῦ ἀλυτρώτου Ἑλληνισμοῦ» (Ἐκδόση Ἡπειρωτικῆς Βιβλιοθήκης Ἀρ. 18). Ἐξυπακούεται, ὅτι θὰ σημειωθεῖ πού τὴ βρήκα κλπ. στοιχεῖα, δηλαδὴ θὰ σημειωθεῖ κατὰ χρέος ἢ σχετικὴ πηγὴ. Σᾶς εὐχαριστῶ ἀπὸ τώρα γιὰ τὴ συγκριτικὴ.

Θὰ θεωροῦνται τὸν ἐαυτό μου πολὺ εὐτυχημένο ἂν μὴ ἦταν δυνατό νὰ ἔρθω καμμιά βόλτα τὸ χειμῶνα πρὸς τὴν Ἀθήνα. Μοῦ πόνεσε πολὺ. Τὰ ἔρημα ἔμυς τὰ γεράματα μὲ ἀναγκάζουν νὰ φοβῶμαι αὐτὸ τὸ ταξίδι. Ὁ Θεὸς βοηθός.

Σᾶς παρακαλῶ ὅστε τοὺς θερμούς πατριωτικὸς χαρετισμῶς μου στοὺς ἐκλεκτοὺς συνεργάτες Σας στὸ Δ.Σ. τῆς Ἐταρείας μας.

Μὲ ἐξαιρετικὴ ἐκτίμησιν καὶ πνευματικὴ ἀγάπη.

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Ἡ γνωριμία μου μὲ τὸν Ἡλία Νικόπουλο τὸ Μάη τοῦ 1928

ΤΟΥ ΚΛΕΟΒ. ΔΕΝΔΡΙΝΟΥ

Τον πολὺ διαλεχτό μου φίλο, Ηλία Νικόπουλο, τον γνώρισα πρὶν 50 κι ἀκόμα περισσότερα χρόνια...

Ἦτανε τότε, τὸ Μάη τοῦ 1928, που μόλις εἶχα επιστρέψει ἀπὸ τὴν πρώτη μου ἀνάβαση στὸν Ὀλυμπο και συναντηθήκαμε στὸ ἐμποροραφείο του, στὴν Ἀθήνα (Ἀγίου Μάρκου 22, δ' ὄροφος).

Ἀπὸ τότε ἀκόμα συνδεθήκαμε, γίναμε στενοὶ φίλοι και εἶχα πάντα, τὴν πρόθυμη και φιλική συνεργασία του, στὸ πρῶτο φυσιολατρικό - ορειβατικὸ περιοδικό, τὰ «ΕΚΔΡΟΜΙΚΑ», που κυκλοφόρησε τὸν Ιούνιο τοῦ 1929, και συνεχίστηκε χωρὶς διακοπή, μέχρι και τὸν Ιούλιο τοῦ 1936.

Ἡ ἐκδοσὴ ἐκείνη, ὅπως εἶναι γνωστό, εἶχε γίνῃ ἀπὸ τρία μέλη τοῦ Φυσιολατρικοῦ Συνδέσμου ὁ «ΠΑΝ» Ἀθηνῶν, τοὺς Κώστα Χρηστίδη, Νίκο Τσεκούρα και τὸν Κλεόβουλο Δενδρινό.

Ὁ Ηλίας Νικόπουλος — ὅπως θυμάμαι τώρα — ὅταν ἐπέστρεφε, ἀπὸ τὶς ἐκδρομές και τὶς ορειβασίες του, μας ἔφερνε σχεδόν πάντα, πολὺ καλὲς φωτογραφίες, με ἐξαίρεση ἐκεῖνες τοῦ ἀξέχαστου Γιάννου Παπαρόδου, τοῦ δάσκαλό του, ὅπως τον ἔλεγε ὁ Ηλίας, και με τὸν καιρό, οἱ περισσότερες ξεχώριζαν, για τὴν

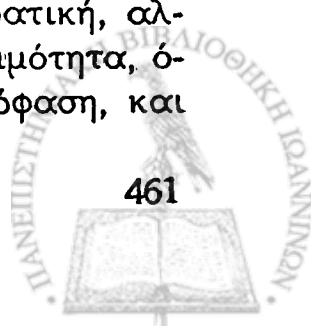
Κλεόβουλος Δενδρινός

πρωτοτυπία και τὸν καλλιτεχνικὸ τους φωτισμό.

Ἔτσι, ὅταν ἐπέστρεφε ἀπὸ κάποια πολυήμερη ἐκδρομὴ του ορειβατικὴ, πηγαίναμε στὸ ἐμποροραφείο του, για να θαυμάσουμε και τὴν κάθε νέα του συγκομιδὴ.

Ἐφτασε τέλος, χωρὶς υπερβολὴ να λογαριάζεται σαν μοναδικὸς στὸ εἶδος αὐτὸ των φωτογραφιών, σε περιοδικά, ἐφημερίδες, ἐκδότες καλλιτεχνικῶν λευκωμάτων και ἄλλουμ, ἐλληνικῶν και ξένων, ὅλοι ζητούσαν τὶς δικές του φωτογραφίες, για τὶς ἐκδόσεις τους.

Ἔτσι ὁ Νικόπουλος, τὸ 1956 βρισκότανε σε πλήρη ορειβατικὴ, ἀλλὰ και φωτογραφικὴ ωριμότητα, ὅταν πήρε τὴ μεγάλη ἀπόφαση, και

πραγματοποίησε την τολμηρή ιδέα, που είχε συλλάβει από πολύ καιρό πριν. Πήγε και φωτογράφησε, το χειμερινό Όλυμπο.

Στο δύσκολο αυτό εγχείρημά του, τα αντιμετώπισε όλα με το θάρρος, και τη δυνατή θέληση που πάντα τον διάκρινε, ώστε να ξεπεράσει όλες τις μεγάλες δυσκολίες, αλλά και τους κινδύνους, του ψηλότερου ελληνικού βουνού, σκεπασμένου με χιόνια.

Για τη σίγουρη επιτυχία του σκοπού του, όπως μου διηγήθηκε ο φίλος μου ο Ηλίας, χρειάστηκε να πραγματοποιήσει, με απερίγραπτα επικίνδυνες, και δύσκολες καιρικές συνθήκες, μια πολυήμερη χειμερινή ανάβασή του στον Όλυμπο.

Ήτανε τότε, που ο Νικόπουλος με μια 10μελή ομάδα ορειβατών, που από το Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός», άρχισαν μια πολυήμερη ανάβαση προς την κορφή Σκολιό. Κάμανε 5 διαδοχικές διανυκτερεύσεις, σε διαθέσια μικρά αντίσκηνα, που τους είχανε παραχωρηθεί από τα ΛΟΚ.

Η ομάδα, αντιπάλευε σχεδόν όλες τις μέρες, με την πεισματικά συνεχιζόμενη κακοκαιρία, μαζί και με την επικινδυνότητα, της παγωμένης ορθοπλαγιάς, της κορυφής του Σκολιού, καθώς και την ασυνήθιστα χαμηλή θερμοκρασία, που είχε κατέβει στους 26 βαθμούς Κελσίου. Το θερμόμετρο της ομάδας, όπως με χιούμορ έλεγε τότε ο Νικόπουλος, δεν είχε περισσότερα νούμερα...

Αυτό συνεχιζότανε, όλες σχεδόν

τις μέρες. Κακοκαιρία και βαρεία συννεφιά, και ορατότητα σχεδόν καθόλου. Όμως, παράλληλα το πείσμα και η σωματική αντοχή της συντροφιάς — θυμόταν τότε ο Ηλίας — συνεχιζότανε αμείωτη, ως που επιτέλους, κάποιο πρωινό ξημέρωσε μια μέρα καλωσυνάτη και ηλιόχαρη. Τότε πια είχε πετύχει και ο σκοπός της αποστολής, που είχε οργανωθεί, σ' όλες της τις λεπτομέρειες, με κάθε δυνατή προόβλεψη.

Οχτώβρης 1987 Βύρωνας.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ :

"Ηπειρος — Λαογραφικά —
"Ηθογραφικά — "Εθνογραφικά. Τόμος Α'. "Αθήναι
1961. Δρχ. 2500.

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ :

"Ηπειρος — Λαογραφικά —
"Ηθογραφικά — "Εθνογραφικά. Τόμος Β'. "Αθήναι
1964. Δρχ. 2500.

(Με έγχρωμα σκίτσα από φορεσιές όλων τῶν διαμερισμάτων τῆς "Ηπείρου).

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ :

Τοῦ Τόπου μου καὶ τοῦ
Καιροῦ μου. "Ηπειρωτικά
Ιστορικά διηγήματα. "Α-
θήναι 1968.

(Με τρεῖς διαλέξεις: "Α-
γωγιάτες καὶ κिरατζῆδες.
Δημογεροντία, θεσμός αὐ-
τοδιοικήσεως ἐπὶ Τουρκο-
κρατίας. "Ηπειρωτικὴ Εὐ-
εργεσία καὶ νεοελληνικὴ
"Αναγέννησις). Δρχ. 400.

Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
 “Ἑπειρωτικὴ Ἐταιρεία,, ἐκπίπτουν
 στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
 τος.

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Με βαθειὰ συγκίνηση συντάσσομε αὐ-
 τοὺς τοὺς πίνακες εἰσφορῶν. Εἶναι τὸ ὀ-
 ξυγόνο τῆς Ἐταιρείας. Εἶναι τὰ φτερά
 τῆς. Κοινοφελὲς Πνευματικὸ Ἰδρυμα ἢ
 Ἐταιρεία. Δημόσια ἢ διαχείρισή τῆς σὲ
 ὑάλινη σφαῖρα «περιστρεφομένη καὶ παν-
 ταχόθεν ὁρατὴ». Δὲν πληρῶνει οὔτε μο-
 νόλεπτο ἢ Ἐταιρεία σὲ μισθοὺς καὶ ἀ-
 μοιβὰς κι ἔχει ἐλαχιστοποιήσει τὰ διοι-
 κητικὰ τῆς ἔξοδα, ἀφοῦ τὸ Δ. Συμβούλιο
 μὲ ἐφημερία σὲ ἐβελοντικὴ βάση διεξά-
 γει τὴ διοικητικὴ ὑπηρεσία.

Δὲν ἔχει «Χρεῶστες» ἢ Ἐταιρεία. Δὲν
 ἔχει «Πιστωτές». Κανενὸς τὴν πόρτα δὲν
 ἐβρόντησε. Δὲν κρατεῖ λογαριασμοὺς «Ὁ-
 φειλετῶν». Ὅτι προσφέρεται εἶναι αὐτο-
 προαίρετο καὶ καλοδεχούμενο. Τὸ ραβδί
 τοῦ διακονιάρη, ὅταν ὑπηρετεῖ κοινοφε-
 λεῖς σκοποὺς γίνεται στὰ χέρια τοῦ Διοι-
 κητικοῦ Συμβουλίου ἡγεμονικὸ Σκήπτρο.

Κρίκοι τῆς ἀλυσσίδας τῆς ἀγάπης αὐ-
 τὸν τὸν μῆνα εἶναι οἱ:

Ὁ κ. Ἀπόλλων Βλάχος Πρόεδρος
 τοῦ Παινηπειρωτικοῦ Συλλόγου
 Καίρου γιὰ τοὺς γενικωτέρους
 σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας 10.000
 Ὁ κ. Ἰωάννης Χαλιγιάννης ὁμοίως 5000
 Ἡ κυρία Λίτσα Ἀνδρουλιδάκη γιὰ
 τὸ Δελτίο 1000

Ἡ κυρία Ἑρμιόνη Μπάη ὁμοίως 1000
 Ὁ κ. Γεώργ. Λυμπερίδης ὁμοίως 1000
 Ἡ κυρία Ἠλέκτρα Κόλια γιὰ τοὺς
 γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐται-
 ρείας 10.000
 Ὁ κ. Ἄθαν. Καρακώστας γιὰ τὸ
 Δελτίο 2000
 Ὁ κ. Ἐμ. Παπάζογλου γιὰ τὴ στή-
 ριξη τοῦ Δελτίου 2000
 Ἡ κυρία Λιλή Καραλή ὁμοίως 1000
 Ὁ Γιατρὸς Ἰωάν. Δημητρίου ἀπὸ
 Αὐστραλία ὁμοίως 4000
 Ὁ δικηγόρος κ. Ἰωάν. Βαβούλης ὁ-
 μοίως 1000
 Ὁ συγγραφέας Γιάννης Πινδέας
 (Πέτρου) ὁμοίως 1000
 Ἡ κυρία Μαίρη Γιαννίου ὁμοίως 1000
 Ὁ κ. Ἐλευθ. Παπαθανασίου ὁμοίως 1000
 Ὁ κ. Παναγ. Ζυγούρης ὁμοίως 1000
 Ὁ κ. Σπυρ. Ρίζος Ἐφοριακὸς διευ-
 θυντῆς ὁμοίως 1000
 καὶ ἔκτακτη εἰσφορὰ 1000
 Ὁ κ. Πέτρ. Μάτσης γιὰ τὸ Δελτίο 1000
 Ὁ κ. Κων. Παπᾶς ὁμοίως 2000
 Ὁ κ. Ἄθαν. Γκίικας ὁμοίως 1000
 Ὁ κ. Δημ. Κλέμος ὁμοίως 1000
 Ἡ κυρία Εὐφρ. Δρόσου ὁμοίως 1000
 Ὁ κ. Λάμπρος Δράτος ὁμοίως 1000
 Ὁ κ. Νεοκλ. Μουδόπουλος γιὰ τὸ
 Δελτίο 1500
 Ὁ κ. Γεώργ. Σαχίνης ὁμοίως 1000
 Ἡ κυρία Κατερίνα Καλαμίτση,
 Λαογράφος ὁμοίως 1000
 Ἡ κυρία Κική Καλαμίτση ὁμοίως 1000
 καὶ ἔκτακτη εἰσφορὰ 1000
 Ὁ κ. Στέφ. Τσιμῆς γιὰ τὸ Δελτίο 1000
 Ὁ κ. Παναγ. Νούσιας γιὰ τὸ Δελτίο 1000
 Ὁ κ. Κων. Χαλδούπης γιὰ τοὺς γε-

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ - ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στους πνευματικούς σκοπούς της Έταιρείας είναι ή άπονομή τιμής στη μνήμη θανόντων Ήπειρωτῶν. Αίωνία ή μνήμη τους. Κατά τὸν μήνα αὐτὸν μᾶς ἐστάλησαν οἱ ἐπόμενες δωρεές.

Ἡ κυρία Ἐρμιόνη Μπάη καὶ ἡ κυρία Λίτσα Ἀνδρουλιδάκη στὴ μνήμη τῆς Μάρθας Ἀλεξ. Μουντάνου - Δεβέκου	8000	Ὁ Ἴατρος κ. Ἰωάν. Σφάγγος στὴ μνήμη τῆς Ἰφιγένειας Παταμάνου	3000
Ὁ κ. Κώστας Ἐξαρχος στὴ μνήμη Ἡλία Νικαποῦλου	2000	Ὁ κ. Γεώργ. Σαχίνης στὴ μνήμη τῆς συντρόφισσάς του Ἀθανασίας λογοτέχνητος - ποιητρίδας	4000
Ὁ συνάδελφος κ. Κώστας Τέκτων τιμώντας τὴ μνήμη τῆς πολυαγαπημένης συντρόφισσας τῆς ζωῆς του Ἐλευθερίας ἑπτὰ χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό της	10.000	Ὁ κ. Μιχαὴλ Γ. Μελάς στὴ μνήμη τοῦ ἀειμνήστου, ἀληθινοῦ Ἀρχοντα φίλου τῆς Ἐταιρείας καὶ Προέδρου τῆς Φιλοδασικῆς Ἐνώσεως Βασιλείου Μελά	3000
Ἡ κυρία Λήδα Καζαντζῆ στηρίζοντας ἐπὶ χρόνια τὸ ἔργο τῆς Ἐταιρείας στὴ μνήμη τῆς ἀδελφῆς της Ἀλεξάνδρας	10.000	Ὁ κ. Φώτης Νικητσουλὸς στὴ μνήμη τοῦ ἀληθινοῦ φίλου μας καὶ ἀδελφοῦ του Ἡλία Νικαποῦλου	3000
Ὁ κ. Φωκ. Σκενδέρης, τ. Πρόεδρος Συλλόγου Βορειοηπειρωτῶν στὴ μνήμη τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγωνιστοῦ πατέρα του Κων. Σκενδέρη 28 χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του	8000	Ἡ κυρία Ματίνα Κούνδουρου στὴ μνήμη τοῦ συζύγου της Ἀθανασίου	1000
<hr/>			
νικωτέρους σκοπούς	2000		
Ὁ κ. Θωμᾶς Δέρβος γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοπούς	1000		
Ὁ γεωπόνος κ. Μάνθος Μέντζος γιὰ τὴ στήριξη τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας	3000		
Ὁ κ. Παγ. Νούσιας γιὰ τὸ Δελτίο	1000		
Ὁ κ. Ἀνδρ. Βατσβάλης ἑμσίως	2000		
Ἡ κυρία Ὄλγα Πίκου ἑμσίως	1000		
Ὁ κ. Θεόδ. Καρθούνης ἑμσίως	1000		
Ἡ Φιλόλογος Κα Θεοδοσία Γιάννη Σαραλιῆ γιὰ τοὺς σκοπούς τῆς Ἐταιρείας	1500		

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κύριοι Ἀναγνώστες νὰ μᾶς γνωστοποιοῦν τὴ νέα τους διεύθυνση.

Η ποιότητα επιβραβεύεται

... γιατί πιστεύουμε ότι η προτίμηση του κοινού πάνω από μισό αιώνα στα προϊόντα MISKO, είναι η καλύτερη επιβράβευση.

Ωστόσο έρχεται σαν επιβεβαίωση και το γεγονός ότι στα τελευταία 5 χρόνια κερδίσαμε 4 ακόμα Διεθνή Βραβεία.

Τα βραβεία αυτά καταξιώνουν την προσπάθεια της MISKO να προσφέρει ποιοτικά προϊόντα όχι μόνο στο Εσωτερικό, αλλά και στο Εξωτερικό.

Τώρα η MISKO έχει συνολικά 54 Διεθνή Βραβεία σε 58 χρόνια.

Τα συμπεράσματα θγαίνουν μόνα τους.

MISKO
ΜΑΚΑΡΟΝΙΑ ΚΟΡΥΦΑΙΑΣ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ

ΛΑΜΒΑ ΑΙΘΡΑ

22 χρόνια το βιβλιοπωλείο μας, (Ασκληπιού 3) στην Αθήνα, εξυπηρετεί το αναγνωστικό κοινό με συνέπεια και με την πάντοτε ενημερωμένη βιβλιοθήκη του - στη λογοτεχνία, στην ποίηση, στο θέατρο· στα βιβλία Τέχνης, στην φιλοσοφία, στην ιστορία και σε πολλά άλλα θέματα.

Στα Γιάννινα πάλι (Βλαχλείδη 8), 3 χρόνια τώρα, λειτουργεί το βιβλιοπωλείο μας - κόσμημα για την πόλη θα μπορούσαμε να πούμε - και εξυπηρετεί με την ίδια ευσυνειδησία και ευγένεια το μεγάλο κοινό που μας αγκάλιασε και μας προτίμησε για την εξυπηρέτησή του.

Στη «ΔΩΔΩΝΗ» έχει γίνει παράδοση πια, η πλούσια και πάντοτε ενημερωμένη συλλογή των καλών εκδόσεων.

Να θυμάστε πάντοτε ότι η «ΔΩΔΩΝΗ» εξυπηρετεί.

